Hz. Mirza Beşirüddin Mahmud Ahmed

Müslüman Ahmediye Cemaatinin 2. Halifesi

NECAT

Çeviren

Seyyid Atik Ahmed

Ağustos, 2014

NECAT

By:

Hadhrat Mirza Bashiruddin Mahmud Ahmed

Khalifatul Masih II

Head of the Ahmediyya Muslim Community,

(1914-1965)

Turkish Translation

Published by:

Islam International Publications Limited

"Islamabad"

Sheephatch Lane Tilford, Surrey GU 10 2 AQ

United Kingdom

Translated from Urdu into Turkish by:

Syed Ateeq Ahmed

ISBN: 9781848802919

ISLAM INTERNATIONAL PUBLICATIONS LIMITED

Yazar:

Mirza Beşirüddin Mahmud Ahmed Hazretleri

(Vâdedilen Mesih'in İkinci Halifesi)

Necat

(Kurtuluş)

Senelik “Calsa Salana” toplantısındaki konuşma

28 Aralık 1922

İçindekiler

İçerikle ilgili önemli bir açıklama

Tevbe Sûresi dışında her sûrenin başında bulunan "Bismillahirrahmanirrahim" tam bir ayettir.

Müslüman Ahmediye Cemaati'nin yayınladığı Kur'an-ı Kerim meallerinde ve ayetlerin alıntı yapıldığı kitaplarda "Besmele" birinci ayet sayılmış ve referanslar buna göre verilmiştir.

Bismillahirrahmanirrahim

Nahmeduhu ve Nusalli Ala Rasûlihil Kerîm

Necat

Konunun önemi

Allah izin verirse bugün hakkında konuşmak istediğim konu, geçen senenin "Hasti-e-Bari Taala" konusu kadar olmasa da ki zaten hiçbir konu Allah'ın zatı kadar önemli olamaz, o konuyu anlamak için son derece önemlidir. Hatta Allah'ın zatını saymayacak olursak bu konu diğer tüm konulardan daha önemlidir diyebiliriz.

Necat meselesi

Nedir bu konu? Bu konu "Necat" yani kurtuluş meselesidir. İnsana lâzım olan en büyük şey aslında necattır. Dünyadaki tüm cicili bicili nimetler necat olmadıkça birer hiçtirler. Her

şeyin başı sağlıktır derler. Acıdan can çekişen birisi ne gökyüzündeki yıldızları inceleyerek haz alabilir ne de yem-yeşil vadileri görüp tadını çıkartabilir. Çeşitli ilimler ve bilimler de onun ilgisini çekmezler çünkü o kendisi sıkıntılıdır, acı çekmektedir. Dün okunan bir şiirimin anlamı da budur zaten;

خلق و تکوین جہاں راست ہے حق پوچھو تو
بات تب ہے کہ مری بگڑی بنائے کوئی

Yani *Allah'ın hâlik olduğunu biliyorum, itiraf ediyorum, ama benim açımdan bakılırsa tüm şu kâinat ancak ben de bir yerlere varırsam, bir şey olursam anlamlıdır. Eğer ben bir yere varamayacaksam benim için tüm yaratılış boştur, beni etkileyemez*.

Anlatacağım konu bizim bakış açımıza göre son derece önemlidir. Arkadaşlarımızın dikkatle dinleyeceklerini umut ediyorum, çünkü bu onların da kurtuluşuyla ilgilidir, necatları için faydalıdır.

Konunun ilmî ve pratik yönleri:

Bir konu anlatıldığı zaman hem ilmî hem de pratik açıdan anlatılır. İlmî yönünün anlatılması konunun hep eksik kalmaması için şarttır. Herhangi bir şey yapabilmek için gereken muhtelif hususlardan birisi istek ve şevktir. Birçok kişi çeşitli konuları ele alır ama ancak bazıları uzmanlaşır, yüksek mertebelere çıkar, diğerlerine fark atar. Bunun asıl sebebi onların diğerlerinde olmayan istek ve hevesidir. Sadece hevesli olan tam olarak bir şey yapmaya çalışır; diğerleri ise sadece oyalanır. Oysa bu şevk ve heves ancak konunun ilmî yanı mükemmelleşince oluşur. Dikkat ediniz; bir üniversite öğrencisi bir okul öğrencisine göre daha

hevesli olur. Oysa bir üniversite öğrencisi hem daha çok gezer hem de kitapları daha ağırdır. Ama onun şevki ve isteği daha fazla olduğu için bu engellere rağmen fırsatlar yaratır ve öğrenir.

Şevki oluşturmak için ilmî yönünün anlatılması şart olduğu için ben de bu konunun hem ilmî hem de pratik yönlerini ele alacağım ve anlatacağım.

Kur'ân dersi hakkında bir ilan

Ama konuya girmeden bir şey söylemek istiyorum. Gerçi o da dolaylı olarak necatla ilgilidir. Yapılan Ahmediye konferansında cemaatin ilmî eğitimiyle ilgili ben bu sene Kûr'ân-ı Kerîm'in yarısını anlatacağımı söylemiştim. Kalanını da seneye tamamlayınca, gittiği her yerde bağımsız Kur'ân dersleri verebilen ekipleri hazırlamış oluruz demiştim.

Bu önerim üzerine bu sene yüze yakın arkadaş eğitim almak için geldi. Böyle bir eğitim için daha ilk senemiz olması nedeniyle bu sayı teşvik edicidir. Ayrıca gelenlerin isteği ve hevesi de bizi umutlandırmak için son derece yeterlidir. Ben her gün yedi saat öğretiyordum. *Mevlevi Server Şah* Sahip grameri öğretirken *Mir Muhammed İshak* Sahip de belli başlı ve önemli konularda her gün ders veriyordu. Sonra her gün de sınav yapılırdı. Bu öğrencilerin ders saatleri dışında da çalışmak zorunda kaldıklarını gösterir. Bana söylendiği kadarıyla arkadaşlar gece geç saatlere kadar çalışırlardı. Böyle yapınca bile bir ayda ancak Kûr'ân-ı Kerîm'in on bölümü tamamlanabildi, on beşi değil[1]. Ama herkese inşallah gelecek sene kalan yirmi bölü-

[1] Kur'ân-ı Kerîmin otuz bölümü vardır.

mü tamamlayacağıma dair söz verdim. Bu konuyu şimdi anlatmamın sebebi de: bu toplantımıza katılanlar şimdiden duymuş olsunlar ve hazırlıklarını yapsınlar. Bu şekilde Kûr'ân-ı Kerîm'i öğrenmek diğer yöntemlerden daha faydalıdır. Kadiyan'da oturmayan veya başka gerekçeleri olan birçok insan burada yapılan günlük Kur'ân dersine katılamıyor. Bu sene de bir ay boyunca yapılan yoğun ders programı onlar için de faydalıdır. Bu sistemle iki senede Kur'ân'ı bitirmek mümkün olacaktır. Bakınız işiniz ne kadar kolaylaşmıştır. Şimdilik bu sene katılanları daha çok teşvik etmek istiyorum. Muhakkak seneye de gelsinler. Sonra gerekirse bir sonraki sene yine gelsinler. Böylelikle tüm cemaat yavaş yavaş Kur'ân'ı okumuş ve öğrenmiş olacaktır.

Sonra Allah izin verirse verilen derslerin notlarını da yayımlamak istiyoruz. Notlar zaten yazılmıştır ve bazı düzeltme işleri devam ediyor. Bu calsadan sonra biraz daha gözden geçirip yayımlamayı düşünüyorum. Ama arkadaşlar "nasılsa yayımlanacak, onu okuruz; kâfi gelir" diye düşünmesinler. Bakınız Kûr'ân-ı Kerîm'in kendisi yazılı olarak aramızda varolmasına rağmen birçok insan okuyamıyor. Benim notlarım asıl metinden daha mı iyi olacaklar? Aslında yüz yüze oturup bir hocadan öğrenmenin etkisi kitaptan okumanın etkisinden farklıdır; üstündür. Ayrıca böyle bir öğretim şeklinde hoca talebeleriyle özel olarak ilgilenir ve onlar için dua da eder ki bu ikisi kitaptan okumakla olmaz. Sonra kişiye has ilgi yani "falanca kişi için bu açıklama daha uygun olacak ve falanca kişi için ise şu" konusu da ancak yüz yüze olunca mümkündür. Okurken öğrencilerin akıllarına gelen soruları da aynı şekilde hemen cevaplamak müm-

kündür. Bütün bu avantajları düşünecek olursak derslere katılma konusunda tembellik yapmak doğru olmaz.

Necat konusu insanın yaradılışında vardır

Şimdi asıl konuya dönmek istiyorum. İlk söylemek istediğim şey ise necat konusunun insanın yaradılışında bile olduğudur. Bunun önemi o kadar fazladır ki insanın hamuruna bile karışmıştır. Ancak çok önemli konular içgüdüsel olurlar. Belli bir şeriatın olup olmaması söz konusu bile olmaz. Allah'ın zatı da bu gibi konulardandır. Vahye dayanan kitabı olmayan kavimlerde bile necat fikri vardır. Hiçbir kavim bundan müstesna değildir. Dediğim gibi ancak çok önemli konular bu şekilde insanın hamuruna karıştırılarak işlenirler.

Peki, bu konunun yaradılışımızda olduğunu nasıl anlayabiliriz? Bunu şu şekilde ispat edebiliriz: Bir kere tüm dinlerin mensuplarında bu fikir şu veya bu şekilde vardır. Örneğin Allah fikri nereye gidersek gidelim vardır. Zencilerde olduğu gibi, eski Avustralya kabilelerinde de vardı. Diğer kavimlerde de vardır. Ben tüm kavimlerin kitaplarını "acaba tanrı fikri olmayan bir kavim var mıdır?" sorusunu zihnimde tutarak okudum. Ama her yerden gelen cevap aynıydı. Allah fikrini istisnasız her yerde görmekteyiz. Aynı şekilde *necat* kavramı da istisnasız her yerde vardır. Hıristiyanlığın zaten tüm temeli bu meseledir. Hinduları incelersek bunun adı *Mukti*'dir ve son derece gereklidir. Yahudilerin kutsal kitabından da necatın gerekli olduğu ve elde etmeye çalışmanın insanın görevi olduğu anlaşılır. Arapça olan necat kelimesi aynen geçmese de "Allah'ın gazabından kurtulmak" veya "Allah'a yakınlaşmak" gibi benzer anlamlarda

kullanılır[2]. Sonra İran'daki Zerdüştlerin kitaplarında da aynı kavramlar vardır. Mısır ve Japonya'nın çok eski dinlerinde de necat meselesi mevcuttur. Kazılardan çıkan yedi bin senelik eski kalıntılardan da necat kavramının o zaman bile mevcut olduğu anlaşılıyor, çünkü o kavimler ölülerin yanına azaptan kurtulsun diye bazı yiyecek ve kıymetli eşyalar da gömerlerdi. Bunlar gösteriyor ki, necat veya kurtuluş kavramı en edna ve ilkel dinlerde bile vardı.

Necat fikri Tanrı fikrinden de fazla yaygındır!

Daha da ilginci, araştırınca bu fikrin Tanrı fikrinden de yaygın olduğu ortaya çıkıyor. Bazı kavimler Tanrıyı bırakmış olmalarına rağmen necat fikrine hala sımsıkı sarılıyorlar, son derece önemli buluyorlar. Hindularda *Budist* ve *Ceyni* bu kavimlerin örnekleridir. Budistler her ne kadar eskiden Tanrıya inanıyor olsalar da günümüzde bu inancı bırakmışlardır. Onlar "biz ne Tanrı'nın var olduğunu biliriz; ne de olmadığını söyleyebiliriz. Zaten bunun önemi de yoktur. Asıl olan necattır" derler. Sözün özü Tanrıyı bırakmalarına rağmen kendi acıları ve sıkıntılarıyla alakalı olduğu için necatı bırakamamışlardır.

Ceyni'ler bir adım daha ilerideler. Onlara göre Tanrı kesinlikle yoktur ama insanın ruhunun en büyük amacı ve gayesi necat elde etmektir.

Bunlar da gösteriyor ki bu konu insanın fıtratında vardır. Bu kadar yaygın bir şekilde kabul görmüş olması bunun delilidir. Tanrıya inanmayan kavimler bile bunun uğruna

---

[2] Zebur: 51. bölüm: 12-14 ayetler

kendilerini helak ediyorlarsa Tanrıya inananlar için bu konunun önemi ve getirdiği sorumluluk ne kadar fazla olur.

Günümüzde *Dev Samaci* denilen bir mezhep vardır. Bunlar ateist olmalarına rağmen insan ruhunun ilerleyip yüce noktalara ulaşabildiğine inanırlar. Hatta Avrupalı ateistler bile bu konuya sarılmaktadır. Hiçbir dine mensup olmayan bu ateistler ölümden sonra ruhun ilerlediği ve yol kat ettiğini söylerler. "Ölümden sonra rahat olsun diye çabalanmalı" derler. Her ne kadar necatın tarifini farklı yapsalar da elde etmek isterler. "Şu anda kurtulmuş değiliz" derler.

Necat için Buda'nın gayreti

Eski zamanlarda necatı elde etmek için gösterilen gayretler arasında bir olay özellikle kalbimizi etkiler. Bu Buda'nın başına gelen olaydır. "Buda" kelime olarak "uykudan kalkmış olan" veya "uyanık olan" demektir[3]. Buda bir *Raja*[4]'nın oğluydu. Müneccimler onun hakkında "ya bu büyük bir muallim olacaktır; ya büyük bir kral" demişler. (Unutulmamalıdır ki tarihi olaylarda birçok hikaye sonradan karışır). Raja da "Biricik oğlum muallim olmasın; kral olsun" diye düşünmüş ve müneccimlerin fikrini sormuş. Onlar da "öyle istiyorsanız tamamen ilmî konulardan uzak tutun; ilmi aktarabilen insanlardan koruyun" demişler. Bunu duyan baba oğlu için bir kale yaptırmış ve sıkıntıları olmayan hizmetçilerle donatmış. Buda da orada büyümüş. Ne zaman ki hizmetçilerden birisi hastalandıysa hemen oradan alınmış.

---

[3] Türkçedeki "uyanık" kelimesi negatif olarak da kullanılır. Burada pozitif anlamda kullanılmıştır. "Farkında olan" gibi*

[4] Küçük çapta krallar gibi hükmeden bir insan. Hindistan'daki Rajput veya Kaşatrya soyundan gelen bir hükümdar.

Amacı oğlu büyürken hiç sıkıntı görmesin; acı nedir bilmesin. Bu durum Buda büyüyene kadar devam etmiş ve sözde hiç sıkıntı görmeden büyümüş. (Gerçi bu bir abartıdır, çünkü hiç kimsenin olmasa bile en azından kendi sıkıntılarına şahit olmuştur). Hikâyeye göre bir gün babasına "ben artık burada yaşamaktan sıkıldım; dışarı çıkmak istiyorum" demiş. Babası bu isteğini kabul etmiş ama hizmetçilere "şehre getirmeyin; açık meydanlarda gezdirin" demiş. Hizmetçiler faytonla gezdirirken tesadüfen şehirde yaşayanlar tarafından dışarı atılan hasta birisini görmüş. Ne olduğunu sorunca önce herkes kem küm etmiş ama ısrar edince anlatmışlar. "Hasta olduğu için kimse bu adamın şehirde yaşamasına izin vermiyor" demişler. Bu Buda'yı çok etkilemiş ve hemen evine dönmüş. (Herhalde uzun müddet sıkıntılardan uzak kalmış olması Allah'ın planıydı. Normal şartlarda sürekli sıkıntılara tanık olan birisi bu kadar etkilenmezdi). Bir dahaki sefer yine dışarı çıkınca kör birisini görmüş ve hakkında uzun süre düşünmüş. Bu böyle devam etmiş. Bir gün dışarı çıkınca bir siniyasi[5]'yi görmüş. "Sen kimsin; nereye gidiyorsun" diye sorunca o da "ben bir siniyasi'yim ve necat elde etmek için bir yere gidiyorum. Dünyanın verdiği sıkıntılardan kurtulabilmek için dünyayı bırakıyorum." demiş. Buda bu fikir hakkında da düşünmüş; kendi kendine "ben de mi sıkıntılardan kurtulmaya çalışsam" demiş. Biraz zaman geçince Buda'nın evinde bir çocuk doğmuş. Çocuğu gören Buda "şimdi sadece ben değil; bu da acı çekecek" demiş. Bu fikrinden öyle etkilenmiş ki aynı gün hizmetçisine bir at hazırlaması-

[5] Hindu bir bilge

nı söylemiş ve gece vakti kimseye söylemeden uyuyan karısını ve çocuğunu bırakıp oradan ayrılmış. Uzaklaşınca atı hizmetçisine geri vermiş ve "bunu babama geri götür ve benim necat peşine gittiğimi söyle" demiş. Oradan *RajaGarhi* denilen bir yere gitmiş. Burası büyük âlimlerin toplandığı meşhur bir yermiş. Bir dağda bazı Brahmanların insanlara ders verdiğini görmüş. O da katılmış ve bir Brahman'dan felsefe dersi almaya başlamış ama biraz geçince fark etmiş ki hepsi boş konuşmalar. Esas aradığı necattan eser yok. Bunu hissedince hocasından izin alarak oradan ayrılmış ve sufilerin tarzında yaşayan birisine gitmiş. O adamda hem kendisi çok ibadet eder, hem de yanındakilere yaptırırmış. Buda ondan ibadet yöntemlerini öğrenmiş ve sonra bazı arkadaşlarını toplayıp ibadet için ormana gitmiş. O kadar uzun süreli oruçlar tutmuş ki bir gün zayıf düşüp bayılmış. Tesadüfen oradan geçen bir çiftçi kadın onu görmüş ve evine götürmüş. Kendine gelen Buda kendi kendine "ne felsefe işe yaramış ne de ibadetler" derken tam o anda kalbinin penceresi açılmış ve bir ses ona "bir ara yol da vardır; necat oradadır" diye vahiy etmiş. Bu onu tatmin etmiş ve necat arayışlarına devam ettirmiş.

Aslında o bir peygamber idi ve Allah'a inanırdı. Vâdedilen Mesih'in yazdıklarından böyle anlaşılır. Buda'nın başına gelen bu olay çok etkileyicidir. Nasıl da necat konusu zihnine takılmış ve elde etmek için elinden geleni yapmış.

Peygamber Efendimiz'in[sav] peygamber olmadan önceki dönemi

Genellikle yazarlar Peygamber Efendimiz'in[sav] peygamber olduktan sonraki hayatını kaleme almışlardır, öncekini değil. Bu büyük bir kayıptır. Yazsaydılar onun Allah'ı elde etmeden önce içine düştüğü ızdırabı daha iyi anlardık. O dönemde kendisini helak edercesine yapılan ibadetleri daha iyi görürdük. Onun hayatını kaleme alanlara sitem ediyorum; hayatının ilk dönemiyle ilgili fazla yazmadıkları için şikâyetçiyim. Kim bilir o dönem hakkında daha çok bilgi sahibi olsaydık, neler elde ederdik.

Necat nedir?

Yani necat içgüdüseldir; herkes bunu istemektedir. Ama soru şudur ki; necat nedir? Ne kadar ilginçtir ki tüm dünya "kurtuluş olmalıdır; necat şarttır" derken bunun ne olduğu konusunda hemfikir değildir. *Bu bize çok önemli bir gerçeği açıklıyor. Necatın arayışı içgüdüsel olabilir ama tarifi içgüdüsel değildir*. Allah tarafından gelen vahye muhtaçtır. Ancak Allah'tan ilham alan doğru tarifini verebilecektir. Kalanlar sadece fikir yürütecekleri için yanılacaklardır. Şimdi bu kendi kendine fikir yürütenlerin fikirlerini inceleyelim.

Brahmanlara göre necat nedir

Brahmanlara göre hem sıkıntı hem mutluluktan kurtulup Allah'a karışmak necattır. Onlara göre mutluluk ve rahatlık da bir eksikliktir ve bu eksiklik yüzünden insan rahatına düşkündür.

Budistlere göre necat nedir

Budistlerin necat kavramı tamamen farklıdır. Onlara göre insan her tür sıkıntı ve musibetten uzaklaşmalıdır; kendisini korumalıdır. Tüm dünyevi sıkıntıların arkasında arzular yattığı için onlara göre arzuların yok edilmesi necattır. Her arzu ve istek cehennemdir, her musibetin anası isteklerdir. Bunlar olmayınca musibetler de yok olur ve necat elde edilmiş olur.

Ceyni'lere göre necat nedir

Ceyni'lere göre musibetlerden kurtulduktan sonra yüce güçleri elde etmek necattır. Onlar Allah'a inanmazlar. Ruh sıkıntıların prangalarından kurtulup âlâ seviyelere ulaşıyor; güçler elde ediyor ve bir nevi tanrılaşıyor.

Yahudilere göre necat nedir

Yahudilere göre hem bu dünyada hem öbür dünyada *Yehova*'nın azabından kurtulmak necattır. Onlar Allah'a Yehova diyorlar.

Hıristiyanlara göre necat nedir

Hıristiyanlara göre günahtan ve günahın sonucu olan cezasından kurtulmak necattır.

Zerdüştlere göre necat nedir

Zerdüştlere göre günahın cezasından kurtulmak necattır. Ceza almayan kurtulmuştur derler.

Şinto dinine göre necat nedir

Şinto dinine göre günahın cezasından kurtulmak necattır. Japonya'nın asıl dini olan Şinto dini çok eski olduğu için

tarihi pek korunamamıştır. Ama Müslümanlar gibi tüm ömrünün günahlarını affettirmek için ibadetleri vardır[6]. Farkı şudur ki; Müslümanlarda en az bir sefer yapılan bu ibadet onlarda iki sefer yapılır. Bu gösteriyor ki onlara göre günahların cezaları vardır. Olmasaydı böyle ibadetler de olmazdı.

Modern batı felsefesine göre necat nedir

Modern felsefeye göre cehaletten kurtulmak necattır. Onlara göre, insanın ruhu cehaletten kurtulabilmek için sürekli çaba göstermektedir. Çağların evrim geçirerek ilerlemelerinin arkasında da bu vardır.

İslamiyet'e göre necat nedir

Bu konu sonradan detaylı olarak anlatılacağı için burada bırakıyorum.

Necat nihai hedef midir yoksa ötesinde de bir şey var mıdır?

Acaba insanlığın nihai hedefi necat mıdır yoksa bundan da yüce bir amaç aranmalı mıdır? Kûr'ân-ı Kerîm'i incelediğimde necatın biraz arka planda bırakıldığını ve başka bir amacın daha fazla vurgulandığını görüyorum. Bu gösteriyor ki İslamiyet'e göre necat ednadır, o diğer amaç ise âlâdır. Nedir o âlâ olan amaç? Konuşmamın başında okuduğum ayetlerde anlatılmaktadır; yani *felah*[7]. İslamiyet'e göre asıl başarı *kurtulmak* değildir. Sıkıntılar ve dertlerden kurtulmak hiç de övünülecek bir konu değildir. "Falanca

---

[6] Müslümanlarda hac vardır.
[7] Basitçe anlatılırsa "başarı" demektir. Detayları metinde anlatılacaktır.

general düşmanından kaçıp kurtulduğu için çok cesur sayılır" diyebilir miyiz? Kaçıp kurtulmak bazı özel şartlarda doğru karar olabilir ama düşmanı yenip hükmetmek her zaman daha âlâdır; daha yücedir.

İslamiyet necattan ziyade" felah" kavramını öne sürer.

İslamiyet "sadece necat için çabalama; esas, felahı hedefle. Necat zaten onun bir parçası olacaktır." der. Düşmanını öldürüp fetheden birisi aynı zamanda onun zulmünden de kurtulmuş olacaktır. Açlığı hissedemeyen birisi açlığın azabından kurtulmuş sayılır ama yemek yiyip güçlenen birisi hem açlıktan kurtulmuştur hem güçlenmiştir. Yani başarı zaten necatı içeren bir kavramdır. Bu sebepten İslamiyet asıl hedef olarak felahı gösteriyor. Halk dilinde necat kelimesi daha yaygın olduğu için bazen felah yerine de kullanılabiliyor ama unutulmamalıdır ki felah üstündür. Felahı elde eden necatı da elde etmiş olur. Üç basamak çıkabilen zaten iki basamağı çıkmıştır.

Felah nedir?

Şimdi de felahın ne olduğunu anlatayım. İslamiyet'e göre necatın ne olduğunu anlatmamıştım çünkü İslamiyet zaten daha üstün bir kavram olan felahı sunuyor. Bu yüzden şimdi felahın tarifini yapalım.

İslamiyet'e göre felah veya halkın dilinde necat nedir? İslamiyet'e göre cehennemin azabından kurtulmak necat değildir. İnsan eğer yaratılışının amacını elde ederse aynı zamanda felahı da elde etmiş olur. Şimdi yaratılışın tek amacı kulun Allah'ı görmesi, tanık olması ve bizzat görüşmesi olduğuna göre felahın anlamı insanın kalbine yerleş-

tirilmiş olan o derin arayış alevinden kurtulmaktır; Allah ile görüşmektir. İnsanın yüreğinde bir tutku vardır ki;

اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلٰى [8]

ayetinde de ima edilmiştir. İşte bu tutkunun alevlerinden kurtulmak asıl necattır; bu tutkunun işaret ettiği sevgiliyi elde etmek asıl felahtır. Bu tutkudan nasıl kurtulabiliriz? Nasıl bir âşık ancak maşukunu elde edince rahatlayabiliyorsa, aynı şekilde insan da ancak Allah ile bir olunca felahı elde etmiş olur, gerçek anlamda o zaman kurtulmuş olur.

İslamiyet'in sunduğu felah ile Hinduların necatı arasındaki fark

Yaptığım tarif bazılarını şüpheye düşürebilir. Felah kavramının Hinduların necat kavramıyla aynı olduğunu sanabilirler. Halbuki Hinduların necatı İslamiyet'in sunduğu felah ile aynı olamaz. Sebebine gelince, Hinduların necat dedikleri hislerin yok olmasıyla alakalıdır. Oysa Arapçada "felah" kelimesinin anlamı "elde etti" şeklindedir ve bu his gerektirir. Hisleri kaybeden zaten her şeyi kaybetmiştir, elde ettiği bir şey olamaz. Bu sebepten Hinduların necatı felah değildir. Felah İslamiyet'in sunduğu şekilde "her şeyi elde etmek" demektir. Hindu dinin sunduğu necatın misali ise birisi ölünce kalanların "al işte; kurtuldu" demeleri gibidir. Bu onlara göre necattır. Ama biz böyle demeyiz. Bu bir şey elde etmek değildir ki; sadece yok olmaktır. Bizim necatımız Allah'ın güçlerini elde etmektir. Böyle birisinin haya-

---

[8] *"Ben Rabbiniz değil miyim?" (diye sordu). Onlar da, "Evet! Biz buna şahidiz," dediler."* A'raf (7) sûresi, ayet 173

tında Allah'ın sıfatları cilvelerini gösterir ve ona ebedi hayatı verirler. Sunduğumuz şey ebedi hayattır; yok olmak değildir.

Şimdi de necatın çeşitlerini anlatayım;

Necatın ilk çeşidi

Necatın ilk çeşidi ki bu edna ve sıradan bir necat sayılır, dünyevi azaplardan kurtulmaktır. Kûr'ân-ı Kerîm'i incelediğimizde bu çeşidin beş adet alt çeşidi vardır.

1. Birinci çeşidi cismani veya bedensel azaptan kurtulmak, yani insanın cismini etkileyen şeylerin verdiği azaptan kurtulmaktır. Örneğin hastalıklar vs.
2. Kûr'ân-ı Kerîme göre dünyevi azabın ikinci çeşidi mali sıkıntılardan kurtulmaktır.
3. Üçüncü çeşidi Kûr'ân-ı Kerîme göre عَذَابَ الْهُونِ[9] yani zillete uğrama ve rüsva olmanın verdiği azaptır. İnsanın toplumdaki saygınlığı zedelenir ve o bu durumdan kurtulmak ister.
4. Kûr'ân-ı Kerîme göre dördüncü dünyevi azap hasretlerin[10] verdiği azaptır. Arzular da hasreti doğururlar. Zillet ve rüsva olma azabından farkı şudur ki; söz konusu hasretler olunca insan çaresiz olur. Karşısında bir şey görür ama bir şey yapamaz. Kûr'ân-ı Kerîm'in dediği gibi;

[11]وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلٰى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِى اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا

---

[9] Enâm (6) sûresi, ayet 94
[10] Genellikle hasretler "keşke" kelimesini anımsatırlar. Ya geçmişle ilgili olurlar ya da elde olmayan sebeplerden oluşurlar. Nasıl olursa olsun yaşayan için bir azaptır*
[11] Furkan (25) sûresi, ayet 28

Yani *O gün zalim olan kimse ellerini ısırarak "keşke peygamberlerle birlikte yürüseydim"* diyecektir.

5. Beşinci azap düşünce dağınıklığının azabıdır. Böyle birisinin bir sıkıntısı yoktur ama düşünceleri hep dağınıktır. Bir ortak fikrin etrafında dönmezler.

Necatın ikinci çeşidi

Necatın ikinci çeşidi yanlış düşüncelerin neticesinde oluşan vicdani azaptır. Bu durumda insanın vicdanı onu ayıplar. İnsan bir şeyi ısrarla yapar ama içindeki vicdan ona "yalan söylediğini sen de biliyorsun" der. Bu vicdani azaptır ve insan bundan kurtulmak ister.

Necatın üçüncü çeşidi

Kötülük ve günahtan tamamen kurtulamamak da bir azaptır ve insan bundan kurtulmak ister[12].

Necatın dördüncü çeşidi

Günaha meyilli olmak da bir azaptır. Birisi herhangi bir günah işlemese de sadece meyilli olması onun için azap olacaktır. Bazı durumlarda insanın içi öyle çürüyor ki günahtan haz almaya başlıyor. Bu bir azaptır ve bundan kurtulması necatın bir şıkkıdır.

Necatın beşinci çeşidi

Günahların *fiziksel* neticelerinden kurtulmak da necattır. Örneğin birisi birine sopayla vurursa iki netice oluşacaktır.

---

[12] Bazen insan umudunu kaybedip "herhalde günahtan tamamen kurtulmak mümkün değildir" demeye başlar. Bu düşünce bile azaptır; gayretini ve çabasını etkiler. Böyle düşünen birçok zaman çabalamaktan vazgeçer. Nasılsa tamamen pak olmak mümkün değildir deyip dinden uzaklaşır.

İlki diğer adamın onunla kavga etmeye başlamasıdır. Diğeri ise vuranın iç durumunun değişmiş olması ve adalelerin çalışmış olmasıdır. Bunlar fiziksel neticelerdir. Günah işleyince insan fiziksel olarak başka günahları işlemeye daha meyilli hale gelir. Bu fiziksel netice de azaptır. Bundan kurtulabilmesi necattır.

Necatın altıncı çeşidi

Günahların şeriatla ilgili neticesinden kurtulmak da necattır. Örneğin birisi hırsızlık yaptığında Allah da onun oğlunun ölmesini emreder. Bu şeriatla ilgili bir neticedir. Yoksa hırsızlık yapmakla çocuğunun ölmesi arasında bir bağ yoktur.

Necatın yedinci çeşidi

Asıl necat budur; diğerleri aslında sadece bunun dallarıdır. Bunun detayı şudur ki; insan Allah'tan uzak kalmanın verdiği azaptan kurtulsun. Yüreğindeki görüşme arzusu yerine gelsin, asıl sevgilisini görsün.

Bu necat tüm necat çeşitlerini içerir. Ülkemizde "filin ayağında tüm ayaklar" derler. Bu necatın misali de öyledir. *Bunu elde eden insan şüphenin azabından kurtulmuş oluyor. Bizzat gördükten sonra şüpheye yer kalmıyor.*

Necat mümkün müdür?

İşte necat kavramını anlattığım şekilde yedi sınıfa ayırmak mümkündür. Şimdi de necatın mümkün olup olmadığı sorusuna gelelim. İnsanın bakış açısından bakılırsa bu soru son derece önemlidir. Sorunun aslında iki yönü vardır. Birincisi: "*bu dünyada* necat mümkün müdür?" Diğeri ise

"herhangi bir şekilde necat mümkün müdür?" şeklinde olacaktır. Hindu dinine göre ilk sorunun cevabı kesinlikle hayırdır. Zaten bu dünyadaki yaşama azap dedikten sonra kurtuluş manasız olur. Ayrıca hem sıkıntılara hem de mutluluklara birer azap dediklerine göre necat mümkün görünmemektedir, çünkü bu dünya zaten musibetler ve rahatlamaların yeridir.

Budist felsefesine göre de bu dünyada necat mümkün değildir. Onlar cisimden kurtulmanın necat için esas teşkil ettiğini söylerler. *Ceyniler* de aynı düşünceye sahiptirler. Yani her iki gruba göre bu dünyada necat imkânsızdır.

Zerdüştler bu soruyu abes bulacaklardır, çünkü onlara göre necat ahirette gerçekleşecek bir olaydır. Bu dünyayla zaten bir alakası yoktur.

Yahudi bakış açısına göre, Yehova'nın verdiği azaplardan bu dünyada kurtulmak mümkündür.

Hıristiyanlara göre necatın bir kısmı bu dünyada mümkün olduğu gibi bir kısmı da mümkün değildir. Onlara göre bu dünyada günahtan kurtulmak mümkündür ama bir bulaşırsa neticesinden kurtulmak mümkün değildir. Bu ancak öbür dünyada olacaktır.

İslamiyet'e göre de bu sorunun iki cevabı vardır. Felahın çeşitli tarifleri mümkündür ve bu tariflerin bazıları bu dünyayla alakalı olup bazıları öbür dünyayla alakalıdırlar. Bu dünyayla alakalı olan kısımları bu dünyada elde etmek mümkündür; diğer dünyayla alakalı şeyleri o dünyada elde edeceğiz.

Sorunun ikinci yönüne yani öbür dünyada necatın mümkün olup olmadığı kısmına gelince tüm dinlere göre bu mümkündür. Bu da dinlerin ortak bir yanıdır.

Şimdi detaylı olarak İslamiyet'e göre hangi azaplardan necatın mümkün olduğunu anlatacağım.

Dünyevi sıkıntılardan necat mümkün müdür?

Hindistan'ın çeşitli mezhepleri açısından ki kastettiğim Hindu, Ceyni ve Budist mezheplerdir, dünyevi sıkıntılardan kurtulmak mümkün değildir. Bedensel prangaların esiri olduğu müddetçe necat yoktur.

Yahudi ve Hıristiyan bakış açılarına göre mümkündür ama İslamiyet konuyu iyice açmıştır, geliştirmiştir. İslamiyet'e göre dünyada iki kanun sürekli işlemektedir. Birincisi fizikseldir. Örneğin suyu içince susuzluğumuz giderilmiş olur. İkincisi ise şeriatın kanunudur. Bu örneğin Allah'ın gazabının nasıl ve hangi şartlarda ineceğini anlatır.

Fiziksel kanununun işlemesi neticesinde oluşan sıkıntılar veya musibetler azap sınıfına girmezler, çünkü bir şeyin azap sınıfına girmesi için Allah'ın razı olmaması esastır. Oysa bahse konu fiziksel olaylarda Allah'ın razı olup olmaması kıstas bile değildir. Bu sebepten fiziksel olayların neticesinde oluşan sıkıntılar azap olmadıkları gibi tam tersine insan için gereklidirler. Bunun detayını sonra anlatacağım.

Sıkıntılar neden vardır?

İslamiyet'e göre;

1. Sıkıntılar insanlarda seviyeler yaratmak için vardır. Bu durumda bunlar azap değildir ve dolayısıyla necat

aramak da abestir; alakasızdır[13]. Böyle sıkıntıların amacı insanı yükseltmektir; parlatmaktır. Olmasaydılar insanlar da hep aynı olurlardı. Farklı seviyeler olmazdı. Örneğin tüm insanlar çabalarlar. Eğer gösterdikleri çaba aynı olsaydı seviyeleri nasıl farklı farklı olurdu? Birisi âlim iken diğeri cahil olur. Bu seviyeler gösteriyor ki dünyevi anlamda sıkıntı çekmek azap değildir. Birisi ne kadar çabalarsa toplumun gözünde o kadar ermiş olur. Yani bu sıkıntıların bir sebebi çeşitli mertebeler yaratmaktır.

2. Bazı sıkıntılar fiziksel dünyayla ilgili verilen emirlere veya tavsiyelere karşı çıkınca oluşurlar. Oysa azap denilebilmesi için şeriatın emirlerine karşı çıkılması esastır. Fazla yemek yiyen cehenneme gider diyemeyiz. Oysa o da insanı sıkıntıya sokabilen bir şeydir. Ama bu sıkıntılardan necat yoktur.
3. Azap insanın kaçmak istediği bir şeydir. Oysa bazı fiziksel sıkıntıları insan kendisi ister. Örneğin bir annenin bütün gece çocuğunu kucağında avutmaya çalışması ve bu nedenle ayakta kalması gibi. Eğer birisi ona "bırak çocuğu git yat" derse ve o da çok medeni değilse küfür eder, "neden çocuğumu rahatlatmamı istemiyorsun" der. Sonra büyük toplantılarda da insanlar rahatsız olurlar. Burada bile nasıl birbirlerine yapışıp oturduklarını görebiliriz. Ama aralarından kaçan yoktur. Yani azabı insan yok etmek ister ama bazı sıkıntıları kendisi kabul eder, hatta bazen kucaklaşır. Bir mucide "neden sıkıntılar çekerek gece gündüz araştırmalar yapıyorsun?" dersek acaba bırakır mı? Kesinlikle hayır. Tersine bıraktırmak isteyene

[13] Biraz önce yapılan tanıma göre bir şeyin azap sayılabilmesi için Allah'ın razı olmaması şarttır. Eğer seviyeler yaratmak bir hikmet içeriyorsa zaten bu Allah'ın tasarımı olmuş olur. Razı olmaması imkânsız olur. Bu durumda adı da azap olmaz. Yani her sıkıntı azap değildir.

"cahildir" diyecektir. Onun için o sıkıntılar eğlencelidir. Bu sınıfa giren sıkıntılara nasıl azap diyelim. Onlar kesinlikle azap değildirler.

Bir itirazın cevabı

Denilebilir ki başarmak için neden sıkıntıların çekilmesi şartı vardır? Neden sistem başka türlü, sıkıntı çekmemek üzere tasarlanmamıştır? İnsan çalışmak zorunda olduğu için bu sistemde sıkıntılara da maruz kalıyor. Aslında bu itiraz makul değildir. Bu musibetler ve sıkıntılar olmasaydı sevgi bağları da oluşmazdı. Anne eğer çocuğu büyütürken sıkıntı çekmeseydi aralarındaki sevgi de gelişmezdi. Bu sıkıntılar çok faydalıdır. Sevgi bağlarını ve yakınlıkları güçlendirir.

Aynı şekilde ilmî konularda sıkıntı çekmek olmasaydı insanların farklı seviyeleri nasıl oluşurdu? *Markoni* ve *Edison* buldukları şöhreti nasıl bulurlardı? Bir çöpçü de onlarla aynı olurdu. Hayat zaten bazı sıkıntıları çekip meyvelerini toplamanın adıdır. Adı hayat veya keyif olan bir şeye nasıl azap diyebiliriz! Evet, sıkıntıları vardır ama onlar azap değildirler.

Şeriatın kanunu da bazı sıkıntıları insan için yaratır. Arapçada bunlara *ibtila* denir. Ülkemizde bu kelime genellikle negatif bir anlam taşır. Bu yüzden biraz açarak anlatmam gerekecek. *Sıkıntıların bir kısmı ödüldür ve bir kısmı ceza veya azap*. İsterseniz bir inceleyin; çeşitli kavimlerdeki muhtelif evliyaların veya ermiş insanların hayatları hep sıkıntılarla doluydu. Hindulara göre dünyadaki sıkıntılar azaptır. Ama soruyoruz; Hz. Krişna ve Hz. Ramçandar pak ve tertemiz değil miydiler? Öyle olduğu halde hayatları diğerlerine göre daha çok sıkıntılarla doluydu? Eğer sıkıntı azapsa onların hayatlarının tamamen musibetlerden uzak olması gerekmez miydi? Ama tarihi incelediğimizde bu evliyaların hayatlarının diğer insanlara göre çok daha zor

olduğunu görüyoruz. Bunlara kesinlikle azap diyemeyiz. Dersek yeryüzünde Allah'ın gazabına en çok uğrayan peygamberler olacaktır. Peygamber Efendimiz[sav] "*ibtilalar* en çok peygamberlerin hayatında olur[14]" demiştir. Hem kendisinin hem de Vâdedilen Mesih'in hayatı bunu doğruluyor. Ama onların çektiği tüm sıkıntılar birer ödüldürler. Muhaliflerin çektiği ise azap!

Sıkıntılar ödül müdür!

Sıkıntılar ödül olabilir mi? Unutulmamalıdır ki müminlerin hayatında maruz kaldıkları sıkıntıların dört ana amacı vardır.

1. Bazen musibetler mümin iman seviyesini ölçebilsin diye gelirler. Bazıları buna şaşırabilirler. "Kendi iman seviyesini bilmiyor mu ki ölçmeye ihtiyacı olsun" diyebilirler. Ama detaylarını anlatınca daha iyi anlayacaksınız. Daha önce de birçok kez anlattığım bir hikâyeyle bunun ne kadar doğru olduğunu anlatmaya çalışayım. *Muhsini* adlı bir kadının kızı çok hastaymış. O da hep "bu kurtulsun; gerekirse hastalığı bana geçsin, ben öleyim" diye dua edermiş. Bir gece evin dışına bağladıkları ineğin bağları çözülmüş yiyecek bir şeyler ararken kafasını bir kovaya sokmuş. Ama kafası kovanın içinde sıkışmış kalmış. Bu vaziyette evin içine giren ineği gören anne Azrail sanmış ve "ölüm meleği; ben *Muhsini* değilim; sadece yaşlı ve zavallı bir çalışanım" demiş. Sonra yatakta yatan kızına işaret ederek "*Muhsini* orada yatıyor" demiş. Yani "beni değil onu öldür" demek istemiş. Hep kızına karşı hissettiği sevgisi yüzünden ettiği duayı o anda tamamen unutuvermiş. Tüm cesaretini kaybetmiş ve böylece aslında duasının sadece lafta olduğunu anlamış. Sevgisinin gerçek olmadığını fark etmiş.

[14] Müsned Ahmed bin Hanbel

Daha anlaşılır bir örnek vereyim. Birçok insan gazetelerden savaş haberlerini okuyunca "ben olsaydım böyle yapardım; şöyle cesaret gösterirdim" der. Oysa savaşa giden askerlerin çoğu zaten gazetelerde okuduktan sonra motive olup orduya katılanlardır. Ama gerçek savaş meydanında durumları tersine döner. Çünkü bazen insanın nefsi onu kandırır. Gerçek ancak zamanı gelince ortaya çıkar. Hikâyeye göre birisi kendisini çok cesur sanıyormuş. Bir gün dövme yapan birisine gitmiş ve "koluma bir aslan dövmesi yap" demiş. Tabi dövmeye başlayınca canı acımış ve "şu anda ne yapıyorsun?" diye sormuş. "Aslanın sağ kulağını yapıyorum" demiş dövmeci. "Kulak olmadan aslan olmaz mı" demiş cesur adayı ve "olur tabi" cevabını almış. "Öyleyse kulağı boş ver; kalanın dövmesini yap" demiş. Birazdan yine canı acıyınca "şimdi ne yapıyorsun" demiş. "şimdi de sol kulağını yapıyorum" cevabını duyunca "o da olmazsa aslan kalır mı?" diye sormuş bizimki. Dövmeci "kalır" deyince "o zaman onu da boş ver, kalanını yap" demiş. Bu böyle devam etmiş ve bizim kahraman her acı duyduğunda aynı olaylar tekrar etmiş. Netice itibariyle hiçbir şey yaptırmadan oradan kalkmış gerisin geriye dönüp gelmiş. Sıradan insanların durumu da aynı şekildedir. Kendilerini sıkı mümin sanırlar ve bu düşünceleri yapmacık değildir. Gerçekten de öyle olduklarına inanırlar. Ama zamanı gelince iddialarının yanlış olduğunu anlarlar. İncil'e göre Hz. İsa[as] havarilerin birisi hakkında "bu bir gün beni düşmana teslim edecek" demiş. Bunu duyan havari ağlamaya başlamış[15] ama daha birkaç gün bile geçmeden birkaç kuruş uğruna gerçekten de yakalattırmış[16]. Parayı görünce Hz. İsa'ya[as] olan sevgisinin gerçek değerini anlamış.

[15] Matta 26. bölüm 21-22 ayetler
[16] Matta 26. bölüm 47-50. ayetler

Bu şekilde Allah insana onun gerçek iç durumunu açıklar. Mümin sıkıntıya girince eksikliklerini hisseder ve hemen tedavileri başlatır. Örneğin özel mali fedakârlık için yaptığım çağrıya karşı birisi kalbinde bir tutukluk veya çekingenlik hissederse hemen sebebini araştırsın; yok etmeye çalışsın.

2. İlk amaç edna seviyeli müminler içindir. Bu seviyeden geçtikten sonra artık Allah kulunu özellikle sıkıntıya sokarak dünyaya "bakınız; bu kulum nasıl da sabırlı, nasıl da şükreden birisidir" demek ister. İncil'e göre şeytan Allah'a "Senin kulların sözünü dinlemiyorlar. Dinleyen varsa apaçık ödüllerini aldığı için öyledir. Yoksa ödül olmasaydı şükreden ve sabreden de olmazdı." demiş. Allah da "hayır öyle değildir; Eyüp kulumdur ama anlattığın gibi değildir" deyip şeytanın dediğini reddetmiş. Bunun üzerine şeytan da "öyleyse izin ver; sınayayım." demiş. "Tüm ödüllerini geri alacağım. Ancak ondan sonra öyle olup olmadığı belli olur" demiş. Allah da izin vermiş ve neticesinde Hz. Eyüp'ün tüm ailesi, malı mülkü teker teker yok olmuş. Evlatları, hayvanları ve malları gözünün önünde mahvolmuş ama o aynen ibadetlerine devam etmiş. Sonunda kendi bedeni bile hastalıklara yakalanmış ama ağzından bir of bile çıkmamış[17]. Bu olay gösteriyor ki, bazen sıkıntılar müminin kendisine iman seviyesini anlatmak için değil, başkalarını ikna etmek için de gelir. Allah dünyaya gerçek kullarının şükretmesinin sözde değil, özde olduğunu göstermek ister. Sevdiği kullarına *ibtila* gönderir.
3. *İbtila*ların üçüncü gerekçesi müminin seviyelerini yükseltmektir; onu parlatmaktır. Belli bir seviyeye

[17] Eyüp bölüm 1 -2 (İncil)

çıkmış olan birisi tam "artık yapacak bir şey kalmadı" derken daha da büyük bir ibtila gelir ve onu daha da fazla çalışmaya zorlar. Sıkıntıların bir kısmı bu sebeptendir.

4. Dördüncü sebep ise, sıkıntılar vesilesiyle Allah kuluna karşı beslediği sevgisini açıklar. Bu garip gelebilir ama doğrudur. Bu durumda Allah sevdiği kulun düşmanlarını serbest bırakır; istedikleri kadar zulmetmelerine göz yumar. Ama haddini aşınca birden bire yakalayıverir. Örneğin Ebu Cehil Peygamber Efendimize acı çektirmek konusunda o kadar ilerledi ki, görenler "Muhammed herhalde bir şey yapamaz." demeye başladılar. O noktada Allah Ebu Cehil'i yakaladı ve dünyaya "bakınız; benim kullarıma bu kadar zulmedeni ve karşı koyanı böyle yakalarım" mesajını verdi. Eğer muhalefetini başlattığı ilk gün azaba yakalanıp öldürülseydi bu olay o kadar etkileyici olmazdı, şanı ortaya çıkmazdı[18].

İbtila ve azabın farkı

Şimdi de ibtila ile azabın farkını anlatacağım.

1. Azap neticesinde insan helak olur ama ibtila böyle bir netice doğurmaz. Her ikisi yaşayan için sıkıntılar getirir ama sonuçları farklı olur. Peygamber Efendimiz[sav] birçok kez düşmanın eline düşmüş ve bazen yalnız olmasına rağmen hep kurtulmuş; kurtarılmış. Ebu Cehil ise bir kez tüm askerleriyle birlikte yakalandı ama öldürüldü; kurtulamadı, kurtarılmadı.
2. Nihai netice olarak azap zarar verir ama ibtila fayda

[18] Yani amaç sadece dünyaya "bakınız benim kulum benim için sıkıntılara of bile demeden katlanır" demek değildir. Ayrıca Allah "o benim için sıkıntılara girerse bende onun için her şeyi yaparım" mesajını da vermek istiyor. Hiç sıkıntılar olmasaydı Allah'ın, O'nun için sıkıntıya girene karşı ne muamele yaptığı da ortaya çıkmazdı*

verir. İbtila'nın misali büyük bir güçle yere atılan bir top gibidir. Atılan seviyeden de daha yükseğe seker. Oysa azaba yakalanmış birisi yere çakılır kalır.

3. Azap yaşayan birisinin kalbinde tedirginlik ve umutsuzluk vardır. Oysa *ibtiladan* geçen birisi son derece sakindir; huzur içindedir. Azap geldiğinde yaşayan "aman Tanrım; öldüm ben." der. Kolay tedirgin olmayan birisiyse kalbi kibir ve kendini beğenmişlikle dolar. "Bana kim dokunabilir?" demeye başlar. *İbtila'*yı yaşayan birisi ise "evet zayıfım; güçsüzüm ama beni kurtaracak olan güçlüdür, muktedirdir." der. Neticesinde Allah'a olan inancı daha da sarsılamaz hale gelir; hakkında daha da iyi düşünmeye başlar; umutlarla dolar.
4. Azaptan kurtulmak isteyen birisi panik olur; battıkça batar. Oysa *ibtila*ya maruz kalan birisi olayın felsefesini anlar, aklı daha da iyi çalışır. Peygamber Efendimiz'in[sav] yaşadığı bir olayı hatırlayalım. Sevr mağarasının ağzına kadar gelenler "ya buradadır ya da yer yarıldı içine girdi" dediler. Profesyonel arama ekiplerinin ağızlarından çıkan kelimeler Araplar için son derece önem taşıdığı için bu noktada Peygamber Efendimiz'in[sav] hayatı gerçekten ciddi tehlikedeydi. Ama o en ufak bir tedirginlik göstermedi. Asıl hedefin kendisi olduğunu biliyordu. Yanında olan Ebu Bekir'in[ra] sadece birlikte oldukları için arandığını da biliyordu. Bütün bunlara rağmen arkadaşını rahatlattı ve

لَا تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا

dedi. Yani "*korkma Allah yanımızdadır*[19]. Benzer bir olayı dün de anlatmıştım. Bir seferinde kâfirlerden birisi Peygamber Efendimiz[sav] uykudayken kimse farkında

[19] Tevbe (9) sûresi, ayet 40

olmadan yanına gelmiş ve yanında duran kılıcı alıp hafif dokundurarak uyandırmış. "Şimdi seni benden kim koruyacak?" diye sorunca Peygamber Efendimiz[sav] son derece sakin bir şekilde "Allah" demiş. Bu kadar rahat bir şekilde söylenen bu kısacık cümle kâfiri öyle bir etkilemiş ki dehşet içinde kalmış. Tuttuğu kılıç elinden düşmüş[20].

5. Beşinci fark. Söz konusu ibtila olunca insan sıkıntıları o kadar da hissetmez, çok da zorlanmaz. Gelen sıkıntıları hakir görür, hatta çekerken zevk alır. Çünkü onun kalbinde "ben âlâyı elde etmek için ednayı feda ediyorum" düşüncesi hâkimdir. Örneğin malını kaybederse "ne fark eder. Sonuçta Allah için feda ettim. Neden umursayayım?" der ve eğer çocuğu ölürse "o da Allah'a gitti, neden gam yiyeyim" der. Vâdedilen Mesih'in[as] buna benzer bir olayı vardır. O en küçük oğlu *Mirza Mübarek Ahmed*'i çok severdi ve hastalanınca büyük titizlikle ona baktı. O kadar titizlikle bakıyordu ki *Hekim Mevlevi Nuruddin*[ra] bile "eğer *Mirza Mübarek Ahmed* vefat ederse herhalde Vâdedilen Mesih[as] çok üzülecek" diye kaygılanmaya başladı. Vefatından bir az önce *Mevlevi Nuruddin* nabzını kontrol ederken Vâdedilen Mesih'den[as] biraz misk istedi ama nabzının durmak üzere olduğunu hissedince "bunu Vâdedilen Mesih'e[as] nasıl anlatacağım" diye dayanamadı, bayıldı. Oysa Vâdedilen Mesih[as] küçük oğlunun vefat ettiğini fark edince son derece sakin bir şekilde kalkmış ve arkadaşlarına "Mübarek Ahmed vefat etmiştir ama bu bizi perişan etmemelidir. Bu Allah'ın isteğidir; sabretmemiz gerekir" diye mektup yazmış. Sonra güler bir yüzle dışarı çıkmış ve bekleyenlere "Mübarek

[20] Sahih Buhari: Kitabul cihat.

Ahmed hakkında Allah'ın ilhamı gerçekleşti" diye anlatmaya başlamış. Hatta bir şiirinde şöyle demiş;

بلانے والا ہے سب سے پیارا
اسی پہ اے دل تو جاں فدا کر

Oğlumuzu geri çağırandır bizim esas sevgilimiz

Ey can'ım eğer feda olacaksan O'na feda ol.

Yani ibtilada insan olayın felsefesini bildiği için gayreti ve himmeti sarsılmıyor. Ednayı âlâ olan için feda ettiğini bildiği için bazen çok şiddetli azapları bile hiç hissetmiyor. Bunun gerekçesi ilgili hislerin bilinçli bir şekilde bastırılmasıdır. Mevlevi Nuruddin bir seferinde bir kadına "falanca akraban ne oldu?" diye sordu. O da gülerek "o öldü." dedi. Bunun üzerine "peki ya öbürü?" dedi ve kadın yine gülerek "evet o da öldü." dedi. Onun gülmesi bilinçli ve ölümün felsefesini anladığı için değildi; tersine bazı hisleri öldüren bir hastalığı vardı. Hüznü algılayan hisleri kalmamıştı ama insan olup bitenlerin farkında olursa bilinçli de yapabilir çünkü onun gözü yükseklerde olur.

6. Altıncı fark. ibtila neticesinde insanın ruhani seviyesi artar. Oysa azap olunca düşer. Azap Allah'dan uzaklaştırır, ibtila ise yakınlaştırır.

Bunlar azapla ibtilanın belli başlı farklarıdır. Dünyevi musibetlerin insanı sıkıntıya soktuğu doğrudur ama hepsinin azap olduğu gerçek değildir. Bazıları azaptır ve bazıları sadece insanın amellerinin doğal neticeleridir. Bir kısmı ise insanın ruhani ilerleyişi için tasarlanmış özel antrenmanlardır.

Dünyevi sıkıntılardan necat

Unutulmamalıdır ki, anlattığım sebeplerden dolayı dünyevi sıkıntılardan kurtulmak imkânsızdır. Örneğin hastalıklardan tamamıyla kurtulmak mümkün değildir. Bazen aşırılaşınca insan teveccüh ile Allah'a döner ve dua ederse bu hastalıklar geri alınabilir ama bu tüm hastalıklar için geçerli değildir. Dediğim gibi ancak belli durumlarda mümkündür. Bu özel durumlar için Allah Kûr'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmuştur;

وَاِذَا سَاَلَكَ عِبَادِى عَنّى فَاِنّى قَرِيبٌ اُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اِذَا دَعَانِ [21]

Yani ben seslenenin seslenişini duyarım; duasını kabul ederim diyor.

Peygamber Efendimiz'de[sav] "Her hastalığın ilacı vardır[22]" demiştir. Diğer ilaçlar ilaç olduğu gibi dua da bir ilaçtır.

Vicdan azabından necat mümkün müdür?

Şimdi vicdan azabından kurtulmanın imkân dâhilinde olup olmadığına bakalım. Bu konuda İslam diğer dinlerden farklıdır. Diğer dinler bu azabı canlı tutmaya çalışırken İslam bunu yok etmenin yollarını gösterir. Örneğin Hıristiyanlarda *küffare*[23] ve Aryalarda *Niyog*[24] meselesi vardır. Bunlar insanın kalbinde bir vicdani azap doğuran inançlardır. İslamiyet ise bunları reddedip bu kapıyı kapatmıştır,

---

[21] Bakara (2) sûresi, ayet 187

[22] Muslim Kitabul salam

[23] Tüm insanlığın günahlarının Hz. İsa[as] tarafından üstlenildiğini öne süren akide.

[24] Hinduların bir âdeti. Bu âdete göre bir kadının kendi kocasından çocuğu olmuyorsa çocuk olana kadar başka bir erkekle (kocasının izniyle) birlikte olabilir.

insanın vicdanına rahat bir nefes aldırmıştır. Allah Kûr'ân-ı Kerîm'de İslam dininin üstünlüğünü anlatırken başkalarının bile gizlice belli konularda bunu övdüğünü söyler;

رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ [25]

Bu (kitabı) inkâr edenler bazen "keşke bizde (ona) itaat edenler olsaydık" diye temenni ederler.

Birçok zaman kâfirler gerçekten de bu meselelerin yarattığı utanç yüzünden "keşke biz İslamiyet'in sunduğu çözümlere inanıyor olsaydık" derler. Bu Müslüman olmak istediklerini göstermez. Zaten öyle olsaydı olurlardı. Sadece bizim bazı akidelerimize hasretle bakarlar. "Neden bizim dinimiz de böyle bir şey sunmadı" diye içlerine atarlar. Örneğin Aryalar "keşke Niyog gibi bir öğreti İslamiyet'te de olsaydı da bizde onlara sorsaydık. Bugün bize yapılan itirazları onlara yapardık" derler.

İşte Kûr'ân-ı Kerîm bu tür vicdani azaplardan bizi kurtarır. Vâdedilen Mesih İslamiyet'in sıkı düşmanı olan rahip *Fender* in içten içe ne kadar yandığına ışık tutan bir yazısından bahsetmiştir. Her fırsatta İslamiyet'e saldırmasına rağmen bir yerde "Hıristiyanlığın ulaşamadığı yerlerdeki insanlar ölünce Tanrı onlara 'siz neden İslamiyet'in Allah'ına inanmadınız' diyecektir çünkü Hıristiyanlığın Tanrısı onların akıllarına giremezdi; anlaşılamazdı" diye yazmıştır.[26]

---

[25] Hicr (15) sûresi, ayet 3

[26] İslamiyet dışında diğer mezhepler hep utandırarak yaşatırlar. Oysa İslamiyet başı dik günahtan kurtulmuş insanlar yaratmayı hedefler. *

Günahtan tamamen kurtulmak; necat bulmak mümkün müdür?

Acaba günahtan tamamen kurtulmak mümkün müdür? İslamiyet dışındaki tüm dinlerin bu soruya verdiği cevap "pratikte mümkün değildir" şeklindedir. "Pratikte" dedim, çünkü bazı dinler sözde mümkün demelerine rağmen pratik olarak örnek sunmazlar. Örneğin Hıristiyanlar Hz. İsa'ya[as] günahtan arınmış ve tertemiz derler ama diğer peygamberlerin az veya çok günaha karıştığını iddia ederler. Şimdi Hz. İsa onlara göre Allah'ın oğlu olduğu için pratik olarak pak ve tertemizdir. Ancak insan olarak pak ve tertemiz olan kimse yoktur. Bu gösteriyor ki, aslında onlara göre insan için yüzde yüz günahtan kurtulmak mümkün değildir.

Ama İslam böyle birisini sunuyor. Hatta birisini değil yüzbinlerce örnek vardır diyor. İslamiyet'e göre günahtan arınmış olmanın üç seviyesi vardır. Peygamber Efendimiz'e[sav] kâfirlere şunu söylemesini emreder;

فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ اَفَلَا تَعْقِلُونَ [27]

Yani Ey Muhammed; bunlara söyle ki ben aranızda doğdum, aranızda gençliğime geldim ve yine aranızda yaşlandım. Siz söyleyin; herhangi bir ayıbı mı hiç gördünüz mü? Günah işlemeyen ama iyilik de yapmayan insan toplumda meşhur olmaz. Eğer Peygamber Efendimiz'in[sav] hayatı sadece günahtan arınmış bir hayat olsaydı herkes tarafından tanınmazdı; ancak yakınları bir şeyler bilirdi. Ama kâfirler "nereden bilelim günah işleyip işlemediğini; işimiz sürekli

[27] Yunus (10) sûresi, ayet 17

seni izlemek mi?" diyebilirlerdi ama diyemedi. Peygamber Efendimiz'in[sav] iyiliklerle süslenmiş hayatı onların önündeydi; inkâr edilecek bir tarafı yoktu. Kadiyan'da yaşayan Muhammed Nasib adlı birisi muhaliflerimize katıldı ve şimdi "ben bunca sene Kadiyan'da yaşadım. Bir ayıbımı bilen var mı?" diyor. Oysa burada bir haysiyeti ve tanınmışlığı yoktu ki herkesin eleştirisine maruz kalsın. Öyle bakılırsa bir çöpçü de kalkıp "bir ayıbımı söyleyin" diyebilir. Bu ayetin anlamı o kadar basit değil. Bu ayet sadece Peygamber Efendimiz'in[sav] bir ayıbı olmadığını söylemiyor. Asıl anlamı şudur ki; onun hayatı o kadar iyiliklerle süslenmişti ki, kimsenin gözünden kaçması mümkün değildi. Öyle iyilikler yaptı ki, lekesiz olduğu inkâr edilemez bir gerçek haline geldi, düşmanı bile boyun eğdi, itiraf etti.

Günahtan arınmış olanlarla ilgili ikinci misal Hz. İbrahim'dir. Kûr'ân-ı Kerîm onun hakkında şöyle der;

مَا كَانَ اِبْرٰهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلٰكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا [28]

Yani o *tamamen* Allah'a yöneldi, O'na eğildi. Hatta öyle bir eğildi ki, İncil'e göre şeytan Hz. İsa'yı[as] sınamak için geldi ama Hz. İbrahim'in[as] yakınından bile geçemedi[29]. Ayrıca Kûr'ân-ı Kerîm Hz. İbrahim[as] hakkında صِدّٖيقًا نَبِيًّا [30] der.

Sıddik kelimesi Arapçada içi ve dışı aynı olan birisi için kullanılır. Zahiri ve batınî aynı olan birisi böyle olur.

Bunlar zaten hep tertemiz ve günahtan arınmış insanların örnekleriydi. Oysa Kûr'ân-ı Kerîme göre günaha şu veya

[28] Al-i İmran (3) sûresi, ayet 68
[29] Matta 4. bölüm.
[30] Meryem süresi 42. ayeti

bu şekilde bulaşmış insanlar bile tamamen tertemiz hale gelebilirler. Şöyle buyurur;

يَا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا

وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ

وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّٰهُ ذُ+و الْفَضْلِ الْعَظٖيمِ [31]

Ey Müslümanlar; eğer Allah tan korkarsanız ve sadece O'ndan yardım isterseniz O sizin sıkıntılı yollarınızı açacaktır, kötü alışkanlıklarınızı yok edecektir ve geçmişin günahlarını affedecektir. Şüphesiz O büyük lütuf sahibidir.

Peygamber Efendimiz'in[sav] ailesi hakkında da şöyle buyuruyor;

اِنَّمَا يُرٖيدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ

وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهٖيرًا [32]

Allah'ın sizin sıkıntılarınızı gidermekten başka bir amacı yoktur; Ey Ehl-i Beyt, şüphesiz Allah sizden her türlü çirkinliği giderip sizi tertemiz kılmak istiyor.

Bunlar gösteriyor ki, Kûr'ân-ı Kerîme göre bu dünyada insanın yüzde yüz günahtan arınması mümkündür.

[31] Enfal (8) sûresi, ayet 30
[32] Ahzab (33) sûresi, ayet 34

Günaha olan meyilden kurtulmak mümkün müdür?

Peki, günaha olan meyilden kurtulmak imkân dâhilinde midir? İslamiyet'e göre mümkündür. Hıristiyanlar bu konuda çok övünürler, bu konunun sadece Hıristiyanlık tarafından gündeme getirildiğini söylerler. Oysa gerçek şudur; İslamiyet gündeme getirmekle kalmayıp detaylarıyla da anlatmıştır.

Peygamberlerin seviyesi bambaşkadır. Sıradan müminler hakkında bile Allah bunun mümkün olduğunu söyler ve şöyle buyurur;

وَالَّذٖينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَاٰمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلٰى مُحَمَّدٍ
وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّـَٔاتِهِمْ وَاَصْلَحَ بَالَهُمْ [33]

Yani, *İslamiyet'in sunduğu Allah öyle bir İlahtır ki, iman edip amel-i salih yapanların kötülüklerini yok eder; kalplerini dosdoğru kılar. Sadece zahiri amelleri düzelmez kalpleri de tertemiz olur ve günahın meyli bile yok olur*. Peygamber Efendimiz[sav] zaten ümmetin başıdır; onun ruhani hizmetçilerinin bile günah meyilleri yok edilir, kalpleri pak kılınır.

Bir hadisin gerçek anlamı

Konu ile alakalı olan bir hadis İslam sufilerini çok düşündürmüştür ama buna rağmen altından kalkamamışlardır. Hadis şöyle der;

[33] Muhammed (47) sûresi, ayet 3

اِذَا سَمِعْتُم بِجَبَلٍ زَالَ عَن مَكَانِهِ فَصَدِّقُوهُ وَ اِذَا سَمِعْتُم بِرَجُلٍ تَغَيَّرَ عَنْ خُلُقِهِ فَلَا تُصَدِّقُوا بِهِ [34]

Eğer bir dağın yerinden oynadığını duyarsan bu mümkündür ama birisinin fıtratının değiştiğini duyarsan bil ki yanlıştır.

Denilebilir ki, eğer fıtratın değişmesi mümkün değilse günaha olan meyil nasıl yok olsun? Unutulmamalıdır ki fıtrat hakkında "değişmez" denmesinin iki anlamı vardır. Birincisi, eğer birisi hakkında "daha düne kadar böyleydi; şimdi böyle oldu" denilirse inanmayın. Bu tarz değişiklikler ancak uzun süren mücadeleler sonucunda mümkün olur. Düne kadar tertemiz bir hayat yaşayan birisinin birden bire Allah hakkında yalan söylemeye alışması olanaklı değildir.

İkinci anlamı, kastedilen "iyi birisi kötü olamaz ve kötü birisi iyileşemez" değildir. Kastedilen sadece şudur ki; ahlakların kaynağı olan temel meyiller değişemez. Örneğin sert bir yapısı olan yumuşak birisi gibi ve yumuşak huylu birisi fıtratı sert olan birisi gibi olamaz. Başka bir örnek verecek olursak siyasete meyilli olan birisi iyi bir general olamaz veya savaşmaya meyilli olan birisi iyi bir siyasetçi olamaz. Antrenman ve çabayla birisi ne kadar doğal meyline uygun olmayan bir mesleği öğrenmeye çalışırsa çalışsın, meyli o yönde olan birisi kadar başarılı olamaz. Bu hadis aslında Müslümanlara verilen bir nasihattir. Siyasi güç onlara verilince bu prensibi unutmamaları gerekir. İşin ehli kim ise ona verilmesi gerekir. Doğal meyli işe uygun

[34] Müsned Ahmed bin Hanbel

olan birisi asıl sahibidir. Yoksa "iyi birisi kötüleşemez ve kötü birisi iyi olamaz" gibi bir şey kastedilmemiştir. Bu zaten Kûr'ân-ı Kerîm'in mesajına da aykırıdır, müşahedeye de ters düşer.

Ayrıca unutulmamalıdır ki, iyilik veya kötülük başka şeylerdir; meyiller ise başka. Meyillerin doğru ve yerli yerinde kullanımı onları iyi veya kötü hale getirir. Hadis sadece meyillerin ana dengesinin değişmesinin çok zor olduğunu söylüyor. Onların yerli yerinde kullanımı hakkında bir şey demiyor.

Velhasıl bahse konu hadis iyilerin hep iyi ve kötülerin hep kötü kalacağından bahsetmiyor. Dediği; Müslüman olup Allah'ın sunduğu ruhani antrenmanlara boyun eğince zaten Müslüman olmadan önceki dönemin doğal meyilleri parlayacaktır. Kâfir iken sert bir yapısı olan birisinin bu ahlakı İslamiyet'te de daha çok parlayacaktır, yerli yerinde daha iyi kullanacaktır. Doğal meyli yumuşak olan birisi de bu özelliğini daha çok parlatacaktır ve yerli yerinde kullanmayı öğrenecektir[35].

Örneğin Hz. Ömer[ra] ve Hz. Ebu Bekir'i[ra] alalım. Hz. Ömer[ra] İslamiyet'i kabul etmeden önce sert birisiyken Hz. Ebu Bekir[ra] ise yumuşak kalpli birisiydi. İslamiyet ikisini de aldı ve yüce insanlar haline getirdi. Takvanın o daracık yollarında yürüttü ama ikisinin temel meyilleri aynı kaldı. Hz. Ömer[ra] Müslüman olduktan sonra bile sert birisiydi; Hz. Ebu Bekir[ra] ise sonradan da yumuşaktı. Ama oluşan fark şuydu, eskiden onların sertliği veya yumuşaklığı yanlış ve

[35] Unutulmamalıdır ki yerli yerinde olmayınca ne sert huy ahlak sayılır ne de yumuşak huy.*

dengesiz bir şekilde kullanılıyordu veya en azından kullanılabilirdi. Oysa İslamiyet'i kabul ettikten sonra yerli yerinde kullanılmaya başlandılar. Ömer[ra] yine sert birisiydi ve Ebu Bekir[ra] yine yumuşak ama artık amelleri yerli yerinde olmaya başlayınca ikisi iyiliğin ta kendisi oldular. Bu hadis bize sadece temel meyillerin değişmesinin çok zor olduğunu söylüyor. Bir iş için adam seçerken bunu dikkate almamızı istiyor.

Günahın fiziksel neticelerinden kurtulmak mümkün müdür?

Günahın *fiziksel* neticesinden kurtulmak; necat bulmak mümkün müdür? Kûr'ân-ı Kerîme göre bu da mümkündür. Şöyle buyurur;

أُولٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ اَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللّٰهِ وَالْمَلٰئِكَةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِينَ ۞
خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ۞ اِلَّا الَّذِينَ
تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ وَاَصْلَحُوا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۞ [36]

Bazı insanlar günah işledikçe öyle bir noktaya gelirler ki hem Allah'ın hem meleklerin hem de insanların lanetlerini üstlerine alırlar. Artık bir çıkmaza girerler ve günahın pençesinden bir türlü kurtulamazlar. Ne azapları diner ne de onlara bir mühlet verilir. Ama bu noktada olanlar için bile dönüş *tevbeyle*[37] mümkündür. Tevbe yapan günah'ın doğal neticesinden yani Allahtan uzaklaşmak ve laneti altına girmekten kurtulur.

---

[36] Al-i İmran (3) sûresi, ayet 88-90
[37] Gerçek tevbenin ne anlama geldiğini öğrenmek için İrfan-ı İlahi adlı kitaba bakınız.*

Bu ayeti kerime günahın fiziksel ve doğal neticelerinden bahsediyor. Bunlar Allah'tan uzaklaşmak ve günahtan bir türlü kurtulamamaktır[38]. Cehennem gibi şeriatla ilgili cezalar ayrıdır.

Günahın şeriatla ilgili neticelerinden kurtulmak mümkün müdür?

Şimdi günahın şeriatla ilgili neticelerinden kurtulmaya gelelim. Kûr'ân-ı Kerîme göre bu da mümkündür. Şöyle der;

قُلْ يَا عِبَادِىَ الَّذٖينَ اَسْرَفُوا عَلٰى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ
اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمٖيعًا اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحٖيمُ [39]

Allah kuluna, *ey kulum; iyice günaha bulaştık diye neden tedirgin oluyorsun? Tüm günahları işlemiş olsanız bile yine hepsini affedebilirim. Çünkü Ben sonsuz bağışlayan ve rahmet edenim* der

Gerçek necat mümkün müdür?

Peki ya asıl olan necat? İslamiyet dışındaki diğer dinler Yaratan ve yaratılan arasında oluşan sevgi ve neticesinde insanın içindeki o ateşin sönmesinin mümkün olduğunu

---

[38] İnsan günah konusunda çok ilerleyince artık Allah ondan yüzünü çevirir ve "madem sen benden uzaklaşmak istiyorsun; al Ben de senden uzaklaşıyorum" der. Bu çok büyük bir azaptır. Lanetin mefhumu çok tehlikelidir. Lanetlenmiş bir insan Allah'tan karşılıklı olarak uzaklaşmış bir insandır. Bu, günahın doğal ve fiziksel bir neticesidir. İşledikçe insan uzaklaşır. Ta ki bir gün Yaratan ve yaratılan birbirinden iyice uzaklaşmış olurlar. Günahın şeriatla ilgili neticesi ise ayrıdır. O daha çok ıslah edici cezalar içerir. Örneğin cehennem. *

[39] Zümer (39) sûresi, ayet 54

söylerler ama bunu kendi semavi kitaplarından çıkarıp sunan yoktur. Kûr'ân-ı Kerîm ise şöyle der;

اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونٖى يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ [40]

Eğer gerçekten Allah'ı seviyorsan Muhammed'e âşık ol; neticesinde Allah da seni sevmeye başlayacaktır. Zaten asıl necat da budur; Allah tarafından sevilmesi, O'na yakın olanlardan olması.

Bir ayet daha da şiddetle bu konuyu vurguluyor. Şöyle buyuruyor;

اِنَّ الَّذٖينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَاطْمَاَنُّوا بِهَا وَالَّذٖينَ هُمْ عَنْ اٰيَاتِنَا غَافِلُونَ ه اُولٰئِكَ مَاْوٰيهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ [41]

Bizimle görüşmeyi olanak dışı sayıp bu sıradan dünyaya razı olanlar; hatta bunda kalbin itminanını[42] bile bulanlar ve gösterdiğimiz mucizelerden gafletle yüzlerini çevirenler; işte amelleri yüzünden böylelerinin hakettiği yer cehennemin ta kendisidir. Bu ayet-i kerime asıl necat olan İlahi Lika'dan[43] gafil olanları sert ifadelerle korkutuyor. Bu İslamiyet'e göre nihai ve asıl necatın (veya başka bir deyişle felah'ın) ne kadar önemli olduğunu gösterir.

---

[40] Al-i İmran (3) sûresi, ayet 32
[41] Yunus (10) sûresi, ayet 8-9
[42] Tatminlik
[43] Lika: Kavuşmak. Görüşmek. Yalnız görüşmek.

Necat cismâni midir yoksa ruhani mi?

Necatın cismani mi yoksa ruhani mi olduğu da sorulur. Çeşitli dinler bu soruyu gündeme getirmişlerdir. Oysa bu tehlikeli bir yanılgının sonucudur. Yanılgı şudur ki; genellikle cismin maddi ve dokunulabilir ve ruhun da görünmeyen bir şey olduğu kabul edilir. Bu görünmeyen şey cismin hareketini sağlar. Aslında bu tarif tamamen yanlıştır, eksiktir. Gerçek şudur ki; "cisim" kelimesi sadece *göreceli* bir gerçeği anlatmak için kullanılır. Asıl tarifi şudur;

Cisim kendisinden daha latif[44] *bir varlığı barındıran şeydir. Cisim olmadan o daha latif şeyin de yaşaması mümkün değildir.*

Yani cisim kendisinden daha latif bir şeyi barındıran kabıdır ve daha latif olan şey ruhtur. Yaratılmış bir ruh, bir cismi olmadan zaten yaşayamayan şeydir. Bu yüzden azabı ruh mu çekecek yoksa cisim mi veya necat bulan ruh mu olacak yoksa cisim mi, abes bir tartışmadır. Cismimiz azap çekecek veya necat bulacak diyenler son derece akıldan uzak bir şey söylerler. Bu zaten sürekli değişmektedir. Necat bulan hangisi olacaktır? Yirmi yaşımızdaki cismimiz mi yoksa otuz yaşımızdaki mi?

Aynı şekilde "bu cisim yok olacaktır; necat bulan sadece ruhumuz olacaktır" diyenler de yanılmaktadırlar. Onların dediği de akla uygun değildir. Birisi hakkında "siyah pardesu giymemiştir" denilirse çıkan netice "çıplaktır" olabilir mi? Kesinlikle hayır. Muhakkak başka bir şey giymiştir. Bu cisim yoksa da başka bir cisim olacaktır.

[44] Göreceli olarak hissedilmesi daha zor

Kûr'ân-ı Kerîme göre cisimsiz bir ruhun olamayacağı aşikardır. Şöyle der;

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ [45]

Yani *Biz her şeyi ikili eşler şeklinde yarattık ki bu kanunu görüp sizler nasihat alasınız*. Bu kanun daha derin bir gerçeği ortaya çıkartmaktadır. O gerçek vahdet-i ilahidir[46]. Hem kendi varlığını ispat etmek için hem de her tür şüpheye mahal vermeyip vahdetini korumak için Allah her şeyi bu kanuna göre yaratmıştır. Yaratılan hiçbir şey müfret veya bağımsız olarak yaşayamaz; başka bir şeye muhtaçtır. Cisim ve ruh da böyle ikililerdendir, çünkü ayet-i kerimedeki kanun şartsızdır, *her şeyi* kapsamaktadır[47]. Yani öbür dünyada da herkesin bir cismi ve bir ruhu olacaktır. Azaplar ve ödüller hem cismani hem ruhani olacaklardır. Ama şunu da eklemekte fayda vardır ki, hadislere göre öbür dünyadaki cisim bu cisim olmayacaktır çünkü bu cisim hakkında "öbür dünyadaki nimetleri algılayamayacak kadar kabadır[48]" denmiştir. Bu nimetlerin en büyüğü rüyet-i ilahidir[49]. Bu sebeple orada verilen cisim başka bir cisim olacaktır.

Yeni çıkan bazı bilimler de bu anlayışı desteklemektedirler. *SPIRITUALIZM* denilen bilim dalında yapılan bazı deneyler de ruhların muhakkak bir cisme bağlı olduklarını gösterir.

---

[45] Zâriyât (51) sûresi, ayet 50
[46] Allah'ın tek olması
[47] Ayet-i kerimede de Arapça olarak "Kulle şeyin" yani "istisnasız her şey" kullanılmıştır. Maddenin zerreleri de buna dâhildirler*
[48] Burada kaba "latif olmayan" anlamında kullanılmıştır. *
[49] Allah'ı görmek

Ben onların dediği gibi ruhların çağırılmasına inanmıyorum ama belli şartlarla görülebileceklerini kabul ediyorum. Öbür dünyadaki cisim bu dünyanın ruhu olacaktır ve öbür dünyanın ruhu daha da gelişmiş ve latif bir ruh olacaktır[50]. Bu yeni ruh bu dünyanın ruhunun kabirdeyken gelişmesi neticesinde oluşacaktır. Bu yeni ruh ve yeni cisim (eski ruh) öbür dünyadaki nimetlerini veya azaplarını hissedebilecek seviyelerde olacaklardır.

Arapçada kabir için kullanılan bazı kelimeler rahim için kullanılan kelimelerle aynıdır. Bu gösterir ki, kabir de aslında bu dünyanın ruhu için anne rahmi görevini görür ve onu daha üstün bir ruh için cisim haline getirir[51].

Denilebilir ki, bu cisim ve ruh değişeceklerse azabın veya ödülün ne anlamı kalır. Cevabı şudur ki; burada değişmekten kastedilen aynı şeyin şekil değiştirmesidir. Tamamen farklı ve yepyeni bir şeyin oluşması değildir. Benzerlik her halükarda devam edecektir. Meninin içerisindeki sperm ancak mikroskopla görünen bir canlıdır. Ama çoğu zaman babada olan bir hastalık bu küçücük sperm vasıtasıyla çocuğa da geçer. Aynı şekilde ruh ve cisim yeni haller alınca eski hallerini de oraya taşırlar.

Doktorlara göre yedi senede insanın vücudunun tüm hücreleri yenilenir. Yani her yedi senede yepyeni bir insan oluşur ama dikkat ederseniz çirkinler yine çirkin kalır; güzeller ise güzel. Hiç çirkin birisinin hücreler değiştikçe güzelleştiğini göremezsiniz. Tersi de mümkün değildir. Sebebi de

[50] Bu önemli bir konudur. Detayları için Vâdedilen Mesih'in "İslamiyet'in Öğrettiği Esaslar" eserine bakınız.
[51] Cisim ve ruhun göreceli tanımını unutmamak gerekir.

şudur ki, her yeni zerre yerini aldığı zerreye benzer. Hatta vücudun bir tarafında önemli bir yara izi varsa o bile yeni hücreler tarafından korunur. Aynı şekilde insanın ruhu da latifleştikçe eski durumunu yeni haline aktarmaya devam edecektir. Her değişim çok derinlere işlemiş iç gerçeğini korur, yanına alır. Bu yüzden ruh ve cisim ne hal alırlarsa alsınlar asıllarını hep koruyacakları için sevap veya cezayı hak etmeye devam edecekler. Eğer yeni oluşan şey eskisinden tamamen değişik olursa hayatın bir anlamı kalmaz. Bu durumda eskisi yok oldu yenisi geldi demek zorunda kalırız.

Necat daimi yani sonsuza dek midir yoksa geçici mi?

Şimdi de bulacağımız necatın daimi mi geçici mi olduğu konusunu ele alalım. Hinduların bu konuda akla sığmayan akideleri vardır. Onlara göre necat sonsuza dek olmayacaktır. Necatı bulduktan sonra ruhlar tanrıyla birleşip onun karnına girerler. Sonra tanrı uyur ve uzun bir müddet bu durum böyle kalır. Uyandığında istifra eder ve tüm ruhlar yine ondan ayrılmış olurlar, dünyevi hayatları yine başlar. Tüm olaylar böyle gelişir.

Şimdi bir düşününüz; günümüzdeki okumuş etmiş Hindular bu akideyi kitaplarında görünce;

رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ [52]

yani "Müslümanların akideleri ne güzel; keşke atalarımızda bunlar gibi akide seçseydiler" demezler mi? Güya onlara göre necat ruhların tanrının karnına girmesi ve sonra hazımsızlık yüzünden istifra edince yine çıkması kadar akla

[52] Hicr (15) sûresi, ayet 3

yatmayan bir konudur. Bu elbet onların da hoşlarına gitmez.

Aryalar kulların Tanrıyla birleşebilme konusunu reddettikleri için bu şekildeki necata inanmazlar. Ama onlar da necat üzerinden belli bir müddet geçince ruhların cennetten çıkarılacaklarına inanırlar. Bunu sağlamak için Tanrı kullarının bir günahını cezasız bırakıp saklayacaktır. Belli bir müddet cennette kaldıktan sonra Tanrı bu cezasız kalan günahı çıkarıp herkese gösterecektir ve ceza olarak yine dünyaya yollayacaktır[53].

Hindu dini dışında diğer büyük dinlere göre necat daimidir. Sonsuza dek sürecektir. Buna Yahudiler, Hıristiyanlar ve Zerdüştler vs. dâhildirler.

Kûr'ân-ı Kerîm bu konuyu iyice açmıştır. Şöyle der;

إِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ اَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ [54]

Mümin olup yerli yerinde amel yapanlara bitmek tükenmek bilmeyen ödül verilecektir. Yani İslamiyet'e göre necat daimidir.

Sınırlı amele sınırsız ödül!

Bu konuda bir itiraz yapılıyor. Deniliyor ki amellerimiz sınırlıdır, ödül nasıl sınırsız olabilir.

Bunun ilk cevap olarak amel ile ödülü arasında bir oran arayan itirazcı kendi akidesine bakmıyor, oysa kendileri

[53] Bu aynı zamanda Aryalara göre de insanın günahtan tamamen kurtulamayacağını gösterir, çünkü bu sistemin işlemesi için herkesin en az bir günahı olması gerekir*

[54] Tîn (95) sûresi, ayet 7

bile milyarlarca sene süren bir necata inanırlar. Ancak ondan sonra insan dünyaya geri yollanacaktır. Aynı mantıkla sadece birkaç sene süren amellerin ödülü neden milyarlarca sene olsun? Bu durumda necatın da birkaç senelik olması gerekirdi. Eğer milyarlarca sene olabiliyorsa neden sonsuz olmasın. Oransızlık zaten oluşmuştur. Sadece "sonsuz" kelimesi mi rahatsız ediyor? Bu mantıklı değildir.

Ayrıca unutulmamalıdır ki necatı hak eden ruh bu dünyadayken "benim bu sınavım sonsuza dek bile sürse hep itaatkâr kalacağım." der. Bu durumda sınavı erken bitirip öldüren Allah'tır. Ruh neden sonsuza dek olan necatı hak etmesin; o halis niyeti yüzünden bunu hak ediyor zaten.

Kaldı ki necat tertemiz olmanın neticesidir. Bu durum elde edildikten sonra düşürmek insafsızlık olur. Ancak kötü bir amel insanın seviyesini düşürebilir ama öbür dünyada o anlamda amel olmayacağı için düşüş de söz konusu olmayacaktır. Bu durumda verilmiş necatın geri alınması yanlış olur.

Necat herkesin mi hakkıdır yoksa belli bir grubun mu?

Peki, tüm insanlar necatı hak edebilir mi yoksa bu durum belli bir gruba mı aittir? Yahudilere sorulursa "ancak belli bir grup necat bulabilir" derler. Bu grup da Yahudi olanlardır. Hindulara göre herkes necat elde edebilir ama sadece amelin gücüyle. Onlara göre Allah'ın lütfu veya fazlı bir şey değildir. Yani necatın teoride mümkün olduğunu söylerler, pratikte inkâr ederler.

Hıristiyanlara göre necat herkes için mümkündür ama bu dünyadayken o noktaya varırsa varır, sonra olmaz. Zerdüştlerin akidesi Müslümanların akidesine benzer. Onlar

da herkesin eninde sonunda necatı bulacağını söylerler. Sadece birisi erken bulurken diğeri geç bulacaktır. İslamiyet'in akidesi de böyledir. Aşağıdaki ayetler bu konuya ışık tutmaktadır:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَا لْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُونِ [55]

Yani her tür insan ister büyük olsun ister sıradan hepsi ibadet için yaratılmışlardır, tek gayesi budur. Şimdi eğer tek gaye buysa herkes eninde sonunda bu maksada ulaşacaktır. Zaten necat da budur.

Başka bir yerde de açıklama yaparak şöyle diyor;

فَادْخُلِى فِى عِبَادِى ۝ وَادْخُلِى جَنَّتِى ۝ [56]

(Gel) Benim özel kullarım arasına gir; (gel) cennetime de gir.

Yani *abd*[57] olmanın doğal neticesi Allah'ın cennetine girmektir. Şimdi eğer herkes *abd* olmak için yaratılmışsa eninde sonunda bu hedefini bulacaktır. O zaman doğal neticesi olan cennetine de girecektir. Yaratanının cennetine girince necat da bulmuş olacaktır.

Sonra şöyle der;

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا وَاِنْ
كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ اَتَيْنَا بِهَا وَكَفٰى بِنَا حَاسِبِينَ [58]

[55] Zâriyât (51) sûresi, ayet 57
[56] Fecr (89) sûresi, ayet 48
[57] Allah'ın kulu
[58] Enbiyâ (21) sûresi, ayet 48

Yani iyilik veya kötülük bir zerre kadar olsa da dikkate alınacaktır, muhasebesi yapılacaktır. Ebedi cehenneme düşmüş birisi iyiliğin karşılığını ne zaman alsın? Bu da gösteriyor ki eninde sonunda ıslah edilip yaptığı iyiliklerin karşılığını alacaktır; necat elde edecektir[59].

Bu konu Aryaların dini ve İslam arasında ilginç bir fark oluşturuyor. Onlara göre tanrı her ruhun birer günahını sona saklar. Önce necat verir ama saklamış olduğu son günah yüzünden verilmiş necata son verip yine cezalandırır. İslam önce ıslah edici cezaları verip, ebedi necatı sona saklarken Aryaların tanrısı, ruh ebediyen kurtulmasın diye cezayı sona saklar. Şimdi bu durumda hangi din üstün olur? Herkes bilir ki bu şekilde günahı saklamak ancak kin besleyen birisinin işidir. Aynen borç para verip bir sürü faizini yedikten sonra anaparanın bir kısmını hep saklayan *banya*lar[60] gibi birisi bunu yapabilir. Onlar o kalan anaparayı bekletip yine faizi biriktirirler, zavallı borçluyu sonsuz bir cezaya bağlarlar. Böyle bir düşünceyi Allah gibi mükemmel bir varlığa isnat etmek zulüm olur. Buna karşılık İslamiyet'in öğretilerine bakalım. Eğer ceza vermeden ıslah mümkün değilse, önce ceza verilir, sonra iyilikleri ödüllen-

---

[59] İslamiyet'in sistemi Hıristiyanlar gibi salt adalet üzerinde kurulmuş değildir. Allah hak edilenden fazla verir, ihsan eder. Böyle bir sistemde iyilikler kötülüklerden az olunca ebedi cehenneme yollamak doğru olmaz. Önce kötülükleri cezalandırılacak, sonra iyilikler fazla fazla ödüllendirilerek necata doğru götürülecektir. Sonsuz merhamet sahibi olan bir Allah'a böylesi yakışır. Az olan iyilikleri kötülüklerle kıyaslayıp yok saymak ancak salt adaleti hedef alan bir sistemde olur.

[60] Faizle borç veren Hindu iş adamları. Bankalar oluşmadan önce aynı işi küçük çapta yaparlardı ve nesiller boyunca borca batmış insanları soyarlardı. Hala da vardırlar. Gerçi günümüzde bu işe bankalar soyunmuşlardır.

dirilir ki sonsuz necatı bulsun. Ne kadar merhamet dolu ve güzel bir akidedir.

Eninde sonunda herkesin necatı elde edeceği konusuna ışık tutan bir ayet daha vardır.

وَاَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازٖينُهُ ۞ فَاُمُّهُ هَاوِيَةٌ ۞ [61]

Yani cezalandırılacakların anası *haviye* (cehennem) olacaktır. Onun karnında kalacaklardır. Şimdi çocuk neden annesinin karnında kalır? Bu dünyada yaşayabilmek için gereken gücü ve kabiliyetleri kazanabilmek için değil mi? İşte cehennemin amacı da aynıdır. İnsan orada zayıflıklarını aşar. İlginçtir ki hem cehennem hem annenin rahmi için *zulmet* (karanlık) kelimesi kullanılmıştır ve doktorlar gözleri bozulmuş olanları ışığı görebilmeleri için gereken gücü toplayabilsinler diye belli bir müddet karanlık odalarda tutarlar.

Sonra başka bir ayet-i kerime şöyle der;

فَاَمَّا الَّذٖينَ شَقُوا فَفِى النَّارِ لَهُمْ فٖيهَا زَفٖيرٌ وَشَهٖيقٌ ۞ خَالِدٖينَ فٖيهَا مَا دَامَتِ السَّمٰوَاتُ وَا لْاَرْضُ اِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ اِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِمَا يُرٖيدُ ۞ اِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءً غَيْرَ مَجْذُوذٍ ۞ [62]

Hep şüphelerle yaşayanlar ve her şeye şüpheyle yaklaşanlar ateşe gireceklerdir. Bazen hıçkırıklara benzeyen sesler çıkartacaklardır. Rabbinin dilemesi bir yana göklerin ve yerin var olduğu müddetçe orada kalacaklardır. Rabbin zaten diledi-

[61] Kâria (101) sûresi, ayet 9-10
[62] Hûd (11) sûresi, ayet 107-109

ğini yapabilen birisidir. Mesut olanlar ise cennette kalacaklardır. Rabbinin dilemesi bir yana göklerin ve yerin var olduğu müddetçe orada kalacaklardır. Ama verilmiş olan bu nimet onlardan geri alınmayacaktır; bu ardı arkası kesilmeyen bir bağıştır.

Bu ayetlerde dünyadayken şüpheye düşenlerin durumu mesut olup cennete gidenlerle kıyaslanmıştır. Dikkat ettiyseniz cehennemde olan için "istersek onları oradan çıkarırız. Bizi kim durdurabilir" denmiştir ama cennettekiler hakkında "her ne kadar onları da oradan çıkarmak bizim için mümkün olsa da Biz böyle istemedik. Sonsuz olmasını istedik" şeklinde ardı arkası kesilmeyen necat vaat edilmiştir.

Sonra başka bir ayet-i kerimede şöyle der;

قَالَ عَذَابِى اُصِيبُ بِهِ مَنْ اَشَاءُ وَرَحْمَتِى وَسِعَتْ كُلَّ شَىْءٍ فَسَاَكْتُبُهَا
لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِاٰيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ [63]

Kimin azaba layık olduğunu görürsem azap vereceğim ve rahmetim her şeyi kapsamaktadır; azabımı da. Rahmetimi takva edenler, zekât verenler ve ayetlerime inananlar için zaten farz kılmışım.

Bu ayetle ilgili kendi yorumumu anlatmadan önce aynı ayet hakkında İbn-Arabî'nin yazdığı bir hikayeyi anlatayım. Yazdığına göre *Süheyil* adlı bir bilge şeytanla tartışırken "sen hiç affedilmezsin" demiş. Şeytan da kendisini savunmak için yukarıdaki ayeti okumuş ve eninde sonunda kendisinin de affedileceğini çıkartmış. *Süheyil* buna itiraz etmiş

[63] A'raf (7) sûresi, ayet 157

ve ayetin son kısmında Rahmetin sadece takva edenler ve iman edenler için sınırlandırıldığına dikkat çekmiş. Şeytan da hemen "sınırlandırılmak insan içindir; Allah için sınırlanmış olmak mümkün değildir" demiş. Bunu duyan Süheyil utanmış ve şeytanın tartışmayı kazandığını düşünmüş.

Bu sadece bir hikâyedir. Gerçek şudur ki, sınırlamalar şart şeklinde değildir. Burada kastedilen cennete gidenler iki türlü olacaktır. Birinci grup zaten dünyadaki amelleri neticesinde Allah'ın rızasını elde edenler olacaktır. Diğer grup ise Allah'ın fazlı ve bahşişi yüzünden gidenlerin grubu olacaktır. *Rahmetim herşeyi kapsar* işte bu grup için denmiştir ve cenneti hak etmekten kastedilen şudur ki, Allah tamamen lütfuyla mümin için böyle bir şey hakmış gibi ayarlamıştır[64]. Ayetin ikinci anlamı da önce "kimi istersem cezalandırırım ama Rahmetim herşeyi kapsar" dedikten sonra kâfirlere bir mesaj verir. "Eğer küfür konusunda bu kadar ilerlemiş olanları bile eninde sonunda affetmeye meyilliysem Muhammedi nasıl helak olmaya bırakabilirim. Elbet onu koruyacağım" demek ister.

Aynı şekilde bir hadis şöyle der;

يَاْتِى عَلٰى جَهَنَّمَ زَمَانٌ لَيْسَ فِيهَا اَحَدٌ وَنَسِيمُ الصَّبَاءِ تُحَرِّكُ اَبْوَابَهَا [65]

---

[64] Gerçek şudur ki adaletli bir gözle bakılırsa "hak etmek" hiçbir zaman mümkün değildir çünkü kul ve Yaratan arasındaki fark sonsuzdur. Ama buna rağmen O şefkat dolu bir anne gibi bazen "çocuğum, sen bunu hakettin" der ve bizi mutlu eder. "Ben zaten çok çalıştım, hak ettim" gibi düşüncelerden sakınmak gerekir.*

[65] Kenz-ül Ümmâl

Günü gelir, cehennemin kapı ve pencereleri boş bir ev misali rüzgârdan çarpışacaktır. İçeride ıslah edilecek kimse olmadığı için merhamet rüzgârları oraya da esecektir; Allah'ın gazabının düştüğü bir yer olmaktan çıkacaktır.

Şefaatle ilgili hadis de benzer anlamı vermektedir. Allah merhametle affetmek amacıyla cehennemden avuç dolusu insan çıkaracaktır ve affedecektir[66]. Bu kelimeler bile herkesin eninde sonunda affedileceğini gösterir. Allah avuç dolusu bir şey almaya çalışsın ve bazı şeyler dışında kalsın! Bu mümkün değildir.

Akli delil olarak Allah'ın sıfatları iki çeşittir. Birincisi gazapla ilgili sıfatlar, diğeriyse rahmetle ilgili sıfatlar. Gazapla ilgili sıfatlar sadece insanın bir ameli neticesinde icraata geçerler. Oysa rahmetle ilgili sıfatlar her zaman insanın ameline muhtaç değildirler. Kendi başına bile icraata geçebilirler. Örneğin Allah insanı yaratmıştır; ona gözler, kulaklar vs. vermiştir ama bunlar insanın bir ameli neticesinde değildir. Sadece rahmeti yüzündendir. "Herşeyi kapsar" işte bu rahmet sıfatıyla ilgili denmiştir. Öyleyse son sözü rahmeti olmalıdır, gazabı değil ve bu ancak herkes (ıslah edildikten sonra) affedilirse mümkündür.

Kâfirin necatı

Deniliyor ki her şey bu dünyadaki hayatın sonunda geldiği noktaya uygun şekilde gelişecektir. Kötü bir şeyin ölümden sonra gitgide daha da kötüye gitmesi gerekir. Bu durumda necat bulması da imkânsız olacaktır.Buna cevap olarak tedavi olmadan hastalık muhakkak devam eder;

[66] Sahih Buhari Kitabu't Tevhit

gitgide artar ama tedavi onun yayılmasını durdurur demeliyiz. Cehennem zaten ıslah eden; tedavi eden bir yerdir. Dünyadayken yakalanmış olduğu bir hastalık varsa cehennemde iyileşecektir; artmayacaktır. Bu durumda necat da mümkün olacaktır.

Bu cevabı duyunca Hıristiyanlar iki itirazda bulunurlar. Öncelikle diyorlar ki cehennem tedavi eden bir yer olamaz. İnsan öldükten sonra Allah'ı görecektir; kudretini, celalini ve gerçeğini anlayacaktır. Eğer cehennem ilaç mahiyetinde bir şey olsaydı bu kadarını gördükten sonra cehenneme atılması anlamsız olacaktı. Oysa Allah hakkında irfan sahibi olduktan sonra bile insan cehenneme atılıyor. Bu gösteriyor ki amacı tedavi etmek değildir; cezalandırmaktır.

Bu itiraza cevaben; biz zaten sizin söylediğiniz gibi inanmıyoruz. Kıyamet gününde kâfirlerin bir günde irfan sahibi olacaklarını kabul etmiyoruz. *Onlar irfan sahibi değil yakîn sahibi olacaklardır, ilim sahibi olacaklardır*[67]. Yakîn başkadır; irfan ise başka. İnsanı kurtaracak şey *yakîn*[68] değildir, irfandır. Yakîn ve irfanın bambaşka olduğu konusu benim uydurduğum bir konu değildir. Bunu Kûr'ân-ı Kerîm söylemektedir. Bir taraftan birçok ayet-i kerime kıyamet gününde kâfirlerin artık kaçamayacaklarını anlayacaklarını anlatırken diğer taraftan

[67] İlim ve irfanın farkını daha iyi anlamak için bu kitabın "İrfan-ı İlahi" adlı bölümüne bakınız. *

[68] Bir şeyin varlığı konusunda emin olmak. Burada kastedilen kıyamet gününde kâfirlerin misali aynen sigaraya alışmış tiryakinin bir gün sağlığı için zararlı olduğunu öğrenmesi gibidir. Öğrenmesine rağmen bırakamayacaktır, çünkü içi hastadır, alışmıştır, bağlanmıştır. Ancak uzun bir tedavi sonucunda bırakabilir. Allah'ı gören kâfirin misali de böyledir. O da artık "yoktur" demez ama iyileşmesi zaman alır.

وَمَنْ كَانَ فِى هٰذِهٖ اَعْمٰى فَهُوَ فِى الْاٰخِرَةِ اَعْمٰى وَاَضَلُّ سَبِيلًا [69]

der. Yani bu dünyada irfan sahibi olup Allah'ı göremeyen birisi öbür dünyada da göremeyecektir. Aynı şekilde

كَلَّا اِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ [70]

der. Yani kâfirler kıyamet gününde gerçek anlamda rüyet-i İlahi[71] elde edemeyecekler. Bunları yan yana koyunca, apaçık bir şekilde Kûr'ân-ı Kerîme göre yakîn ve irfan farklı şeylerdir. Kâfirler o gün Allah'ın var olduğuna ve kudret sahibi olduğuna inanmalarına rağmen ve kendi yanlışlarından haberdar olmalarına rağmen yine iç durumu olarak kör kalacaklardır. İrfan sahibi olmayacaklardır.

Bu konuda biraz zihnini yoran Kûr'ân-ı Kerîm'in bu ayrımını anlamlı bulacaktır. Görüyoruz ki Allah'ı gerçekten görebilmek sadece inanmakla alakalı değildir. Ancak belli ruhani kuvvetler elde edince mümkün olur. Dinlerin vaat ettiği bereketleri, Allah'ın var olduğuna tam olarak inanan yüzbinlerce insan elde edemiyor. Hak dinin de durumu farklı değildir. Bunun neden böyle olduğunu hiç düşündünüz mü? Çünkü sadece inanmak veya haberdar olmak bir şey yapabilme kabiliyetini geliştiremez. Kabiliyet ancak inandıktan sonra yavaş yavaş amelleri istenilen kalıba uygun hale getirince kazanılır. Ancak o zaman böyle birisine özel bir nur bahşedilir ve Allah'ı görme kabiliyetini kazanır. Salt haberdar olmak yetmez. Gözü görmeyen birisi de durumundan haberdardır ama tedaviyi başlatmadıkça iyi-

[69] Benî İsrail (17) sûresi, ayet 73
[70] Mutaffifîn (83) sûresi, ayet 16
[71] Allah'ı görmek

leşemez. Aynı şekilde günaha karışıp ruhani kabiliyetlerini kaybetmiş olan birisi de bir gün Allah'ın kelamının hak olduğunu anlasa bile bu ancak kendi tedavisine yönelmesini sağlayacaktır. Öğrenir öğrenmez tedavi olmuş olmayacaktır. Bu kabiliyet ise ancak uzun süre ıslah edici bir ortamda kalınca, eski pasları atınca ve Allah'ın sıfatları hakkında düşünüp cezp etmeye çalışınca kazanılacaktır. İrfan budur; yani var olduğunu bildiğimiz birisini tanımak.

Adalet kelimesi sözlükte neden vardır?

Sonra diyorlar ki eğer cehennem ıslah edici bir yerse bu da merhamet sayılır. Öyleyse *adalete* ne oldu?

Bu aslında Hıristiyanlığın düştüğü bir yanılgıdır. Her şeyden önce adalet kelimesinin sözlükte olması ille de Allah için de kullanılır anlamını taşımaz. Sözlükteki her kelime Allah için neden geçerli olsun. Bu mantıkla zina, yalan, dolandırıcılık vs. gibi kelimeleri de Allah'a isnat etmek zorunda kalacağız. Zulüm de aynı şekildedir. Sözlükte var diye Allah zulüm mü etmek zorunda. Bazı kelimeler insanın meyillerini göstermek için vardır.

Kaldı ki adaletin anlamı "günahı varsa cezası muhakkak olsun" demek değildir. Tek anlamı, hiç kimse hak ettiğinden fazla cezalandırılmayacaktır[72]. Allah adildir. Kimseye hak ettiğinden fazla ceza vermez.

Eğer ceza kavramı tamamen yok olsa bile adalet kelimesine olan ihtiyacımız baki kalacaktır. Bu durumda bile Allah'a adil diyebileceğiz. İyiliğe tam karşılık vermeyen de adil

[72] Daha az cezalandırılabilir. Tamamen af da edilebilir. Bu kapılar açıktır. Adalete ters bir durum yaratmazlar.*

değildir. Bu açıdan bakınca Allah'a kimsenin iyiliğini zayi etmediği için adil diyebiliriz.

Bu günaha teşvik etmek olmaz mı?

Deniliyor ki böyle bir akide günaha teşvik ediyor. Vâdedilen Mesih'in[as] birinci halifesi[73] bir seferinde "günahkâr da eninde sonunda affedilecektir" deyince birisi "öyleyse tadını çıkartalım, istediğimiz kadar günah işleyelim, sonra nasılsa kurtulacağız" demiş. İtiraz eden zengin birisiydi. Vâdedilen Mesih'in[as] birinci halifesi "o zaman gel, sokakta herkesin önünde rezil edercesine terliğimle on kere vuracağım[74]. Sonra karşılığında da on Rupi vereceğim" demiş. Adam da hemen "hayır, olmaz" diye cevap vermiş. O zaman halife hazretleri "on terliğe dayamıyorsun da cehennem azabına nasıl dayanacaksın" demiş.

Sözün özü gerçekleri bilen birisi için bu bir teşvik değildir. Sıradan sıkıntılardan bile korkan insan nasıl eninde sonunda kurtulacağım diye milyonlarca sene süren azaba razı olsun.

Necata doğru ilerliyor olmanın belirtileri nelerdir?

Birisi necata doğru ilerlediğini nasıl anlayabilir? Bunun bazı alametlerini bilmekte fayda vardır.

Birinci alamet, Hz. Ayşe'nin[ra] rivayet ettiği bir hadistir. Anlattığına göre Peygamber Efendimiz[sav] şöyle dua ederdi;

---

[73] Hekim Mevlevi Nuruddin hazretleri

[74] Hindistan'da terlikle dövülmek rezil eden bir şey olarak kabul ediliyor. Böyle birisinin saygınlığı zedeleniyor.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِى مِنَ الَّذِينَ اِذَا اَحْسَنُوا اِسْتَبْشَرُوا وَ اِذَا اَسَاؤُوا اِسْتَغْفَرُوا [75]

Ya Rabbim beni iyilik işleyince mutlu olup ve kötülük işleyince mutsuz olan, istiğfar edenlerden yap.

Bu bir belirtidir. Eğer birisi kendisi hakkında necata doğru gidip gitmediğini öğrenmek istiyorsa kendisini incelesin. İyilik yapınca kalbi mutlu oluyor mu? Kötülük işleyince kötü hissediyor mu; hemen istiğfar ediyor mu? Eğer ediyorsa o zaman bazen kötülük işlese bile yönü doğrudur; necata doğru gidiyordur.

İkinci alamet şudur ki; insan kendi günahını kendisinden saklamasın. Kûr'ân-ı Kerîm şöyle der;

وَالَّذٖينَ اِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً اَوْ ظَلَمُوا اَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ اِلَّا اللّٰهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلٰى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۞ اُولٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْرٖى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَا وَنِعْمَ اَجْرُ الْعَامِلٖينَ ۞ [76]

Onlar ki, fena bir şey yaptıkları zaman veya kendilerine zulmettiklerinde hemen Allah'ı anarlar, günahlarının bağışlanmasını dilerler. Zaten Allah'tan başka günahları kim affedebilir ki. ***Onlar yaptıkları fenalık üzerinde bile bile ısrar etmezler****. Bunların yaptıklarının karşılığı Rableri tarafından (gelecek olan) mağfiret ile altından ırmaklar akan bahçelerdir. Orada ebedi olarak kalacaklardır. Çalışanlara bu ne güzel mükâfattır*.

[75] Müsned Ahmed bin Hanbel
[76] Al-i İmran (3) sûresi, ayet 136-137

Bu ayet gösteriyor ki, günahı işledikten sonra gerçek pişmanlık duyan birisi hemen nefsini ıslah etmeye kalkışır. Onun kalbi yaptığını savunmaya çalışmaz. Böyle birisi necat yolunda ilerliyordur. Yani günah işleyince "yaptığım doğrudur" diye ısrarcı olmamak da necata doğru yürüyor olmanın göstergesidir.

Üçüncü alamet, iyilik yaptıktan sonra kalbinde iftihar, kibir ve kendini beğenmişlik oluşmasın. Eğer iyilik yapmasına rağmen hiç kibir oluşmuyorsa necata doğru yürüdüğü anlaşılır. Çünkü necat aslında Allah'a yakın olmak demektir. Kendini beğenmişlik ve kibir ancak insanın etrafı kendisinden küçük insanlarla doluysa oluşur. Etrafında hep yüce insanlar olursa küçücük iyilikler kibir yaratmayacaktır. Ruhani yolculuğuna çıkınca gitgide daha ermiş insanların seviyesine çıkacağı için ruhani olarak etrafı hep kendisinden büyük olanlarla dolu olacaktır. Bu durum kibri yaratmaz. Eğer iyilikler yapmasına rağmen kibir oluşmuyorsa necata doğru gidiyordur.

Dördüncü alameti şudur ki; işlerinde riyakârlık olmayacaktır. Yani diğer insanlara göstermek için yapmayacaktır. Eğer birisi yaptıklarını inceleyip dürüstçe "ben bunları sadece Allah için yapıyorum, kimseye göstermek için değil" diyebiliyorsa bilsin ki necata doğru ilerliyordur. Allah için yapılan iş necata götürür ve doğal olarak insan kimin için bir şey yaparsa ona göstermek ister. Eğer birisi sadece Allah'a göstermek istiyorsa; sırf O'nun ile paylaşıyorsa muhakkak necata giden yollardadır.

Beşinci alamete göre kalbinde tüm insanlara karşı hissettiği dert ortaklığının artması gerekir. Eğer artıyorsa necata

gidiyordur. Sebebi de şudur ki; bir çocuk anne babasından ayrılınca, uzak olunca küçük çocuklar bile onu döverler ama anne babasının yanındaysa büyükler bile ellerini kaldırmaya cesaret edemezler. Necat Allah'a yaklaşmak, yakın olmak demektir ve O da tüm insanlar için anne baba gibidir. Ona yaklaşan birisi onun çocukları olan diğer insanlara karşı sevgi ile dolacaktır. Onlara zarar vermek aklının ucundan bile geçmeyecektir.

Altıncı alameti şudur ki; Allah'ın işini kendi işi sansın. Yani dini işlerini birer vazife bilsin. Din zarar görüyorsa aynen kendisi zarar görmüş gibi olsun. Geçenlerde burada bir olay olmuştu. Birisi cemaatin parasını bir yerden getirirken kaybetti. Şimdi bunu duyan birisi gülüyorsa bilsin ki durumu iyi değildir. Dini zararını kendi zararı sanan birisi necata doğru yürüyordur.

Yedinci alameti şudur ki; böyle birisinin irfanı artar, aynen bir pencerenin açılınca rüzgârı içeri aldığı gibi irfanı içeri alan kalp penceresi açılır. Böyle birisi hoş kokulu bir teması hisseder. Bu ancak kendisinin hissedebileceği bir şeydir; bir iç ihsasıdır.

Sekizinci alameti Allah'ın ismini duyar duymaz (büyük bir hükümdarın önündeymiş gibi) sakinleşir, durur. Ne kadar coşmuş olursa olsun; ne kadar öfkeli olursa olsun O yüce ismi duyar duymaz akan sular durur ve yaptıklarını değerlendirmeye başlar. "Acaba bu yaptıklarım O'nun şanına ters olmasın" diye kendi kendine sorar. Birisi böyle hissederse bilsin ki doğru yoldadır. Necata doğru yürüyordur.

Dokuzuncu alameti, böyle birisi kendi eksiklerinden haberdar ediliyor. Allah'a yaklaşan birinin gözüne en ufak

eksiklikler bile batmaya başlar. Yanlış olduklarına dair deliller de bulur.

Onuncu alameti, böyle birisi inanılmaz ince iyilikleri fark etmeye başlar, yapmaya gayret gösterir. Daha önce aklının ucundan bile geçmeyen bazı şeylerin aslında iyilik olduğunu anlar ve yapar.

Onbirinci alameti, böyle birisi ne olursa olsun Allah'ın rızasına razı olur. Bu, bir sıkıntıya düşünce tedbir almaz, kurtulmaya çalışmaz anlamına gelmiyor. Muhakkak tedbir alıyor ama işe yaramazsa üzülmüyor, mutlu kalıyor. Örneğin birisinin arkadaşlığına güvenen birisi hiçbir zaman "beni o kadar zorlar ki öldürür" gibi şeyler düşünmez. Bir anne çocuğuna zorluk çektirirse çocuk hiç "annem beni öldürecek mi?" diye düşünür mü? Kesinlikle hayır. Aynı şekilde kendisini Allah'ın kucağında oturan bir bebek gibi hisseden birisi de "ne kadar musibetler gelirse gelsin, Allah beni helak olmaktan kurtaracaktır" der.

Necattan uzaklaşıyor olmanın belirtileri

Necattan uzaklaşıyor olmanın belirtilerini merak edersek anlattıklarımın tam tersini düşünelim.

1. Günah işleyince pişman olmamak ve iyilik yapınca mutlu olmamak
2. Günah işleyince bin bir bahane uydurmak; "bu zaten kötü bir şey değil ki" demek
3. İyilik yapınca kibir ve kendini beğenmişlikle dolmak
4. Riyakâr olmak
5. İnsanların dert ortağı olacağına kinle dolmak! Böyle birisi necat bulamaz. Allah'ın bir ismi *Kuddüs*'tür Yani tertemiz, kusursuz birisi. Necat böyle birisiyle bir olmak

demektir. Kin besleyen birisi böyle birisiyle nasıl bir olsun? Hatırlayacağınız gibi öyle iki sıfat vardır ki birisinin az kullanılması günah ve diğerinin çok kullanılması iyilik. Örneğin gazap sıfatının kullanımı caizdir ama son derece sınırlı olmak şartıyla. Merhametin kullanımı ise gerekçe bile olmadan caizdir; son derece serbesttir. Bu gazap sıfatının mukayyet olduğunu gösterir. Merhamet sıfatına gelince çoğu durumda da gerekli ve zaruridir, bazı durumlarda sadece caizdir ve ancak son derece kısıtlı durumlarda caiz değildir. Eğer birisi kendisini inceleyip "ben çoğu zaman öfkeliyim, merhamet göstermekte zorlanıyorum" diyorsa bilsin ki içi kirlenmiştir, necattan uzaklaşmaktadır.

6. Allah'ın işini kendi işi sanmamak! Örneğin dine verilen bir zarar söz konusu olunca alay etmek; "zaten böylesiniz, ben demiştim" gibi sözler sarf etmek. Münafıklar da Müslümanların girmek zorunda kaldığı savaşlarda hep kendi tarafıyla alay ederlerdi. Oysa gerçek sevgi bağlarının olduğu durumlarda bu mümkün değildir. Birisinin çocuğu damdan düşse alay etmeye mi başlar? "demiştim zaten" mi der yoksa üzüntüden ağlar mı? Muhakkak ağlar; itiraz etmeyi düşünmez bile. Sevdiğimiz birisi zarar görürse itirazlar yağdırmayız; içimiz kan ağlar, üzülürüz. Ateşten yanmış çocuğunu görünce anne "dememiş miydim?" demez. Kalbi sadece hüzünle dolar.
7. İrfan elde edeceğine dini bilgiden yoksun olur. Böyle birisi aşağı doğru düştüğünü anlasın.
8. Öfke ve heyecanın baskın olduğu anlarda Allah'ın ismini duymanın hiç etkilememesi; öfkesinin aynen devam etmesi.
9. Bariz günahlar hakkında bile "olur böyle şeyler" demeye başlaması.

10. İyilik kapılarının açılmaması.
11. Kadere karşı güler yüzle boyun eğeceğine üzüntü hissetmesi.

Necat bulmuş olmanın alametleri

Denilebilir ki bu şekilde necata doğru gidip gitmediğimizi öğrenebiliriz ama necatı elde edip etmediğimiz nasıl belli olacaktır. Bu soruya "belirtiler şiddetlenince ve iyice artınca bunu anlayabiliriz" gibi bir cevap verilebilir *ama insanoğlu emin olmak ister. Göreceli ve kıyasa dayalı şeylere razı olmaz. Bu doğal isteğini İslamiyet dışında hiçbir din karşılamaz*. Necat veya felah Allah ile bir alakanın oluşmuş olmasının adıdır. Emin olmanın da tek bir yolu vardır. O da kendisi ile Allah arasında oluşmuş olan sevgi ve arkadaşlık bağının belirtilerinin ortaya çıkması; görünmeye başlaması. Burada oturanlardan birisine eğer "Kral senden razıdır" dersek o nasıl emin olabilir? Bu ancak Kraldan gelen bir özel mesajla veya Kralın kendisinin ona gelişiyle mümkün olur. Sözün özü arkadaşlığı ispat etmenin sadece iki yolu vardır.

1. Arkadaşın sözlü beyanıyla *(Kavli şehadet)*
2. Arkadaşın ameliyle *(Fiili şehadet)*

Allah da eğer kendi ağzıyla birisini sevdiğini söylerse veya yaptığı bir şeyle sevdiğini ima ederse, insanın necat bulmuş olması ispatlanmış olur. Bu iki şeyi elde eden birisi ancak necat bulmuş olduğundan emin olabilir. Yoksa "belki de hala yollardayım, varamadım" diye hep şüphe içinde kalacaktır. Öbür dünyayı beklemek durumunda olacaktır.

İslamiyet (bu dünyada) Allah'ın sözlü beyanıyla ilgili şunu söyler;

اِنَّ الَّذٖينَ قَالُوا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلٰئِكَةُ اَلَّا
تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَاَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتٖى كُنْتُمْ تُوعَدُونَ [77]

Yani müminler ruhani yolculuklarında ilerledikçe öyle bir noktaya geliyorlar ki artık onları kimse yerinden oynatamıyor; "Allah bizim Rabbimizdir" olan iddialarından vazgeçiremiyor. Bu noktada sımsıkı dururlar ve her durumda sonsuza dek savrulmayacaklarına karar verirler. İşte o zaman melekler inmeye başlarlar ve "korkma, üzülme, sana vaat edilmiş cennet seni mutlu edecektir" derler. Başka bir deyişle doğrudan Allah'ın vahyiyle rahatlattırılırlar, felahı bulmuş oldukları konusunda haberdar edilirler. Melekler hemen ilgilerini ona çevirirler ve ona hizmet etmeye başlarlar[78]. Bir hadise göre böyle bir durumda Allah Hz. Cebrail'e "Ben bu kulumu seviyorum; sen de sev" der[79] ve bunu duyan Hz. Cebrail kendi altında çalışan meleklerine "siz de falanca kişiyi sevin; hizmet edin" der. Velhasıl Allah'ın arkadaşlığını kazanmış olmanın birinci ispatı bu dünyada vahiy ve ilham[80] sahibi olmaktır. Meleklerin inmesinin misali ev sahibinin arkadaşı evine gidince hizmetçilerinin de hemen hizmet etmeye başlaması gibidir. Melekler Allah'ın hizmetçileri gibi oldukları için O'nun sevdiği kulunu yalnız

[77] Hâ Mim Secde (41) sûresi, ayet 31
[78] Meleklerin nasıl varlıklar olduğu ve ne gibi görevleri yerine getirdiği konusunu öğrenmek için aynı yazarın "Melaikatullah" eserine bakınız.
[79] Müsned Ahmed bin Hanbel
[80] Halk arasında "Vahiy sadece peygamberlere olur" gibi bir inanç vardır. Bu tamamen yanlıştır. Kur'ân-ı Kerîme göre bunun hiçbir dayanağı yoktur. Detayları için aynı yazarın "Hakikatül Rüya" eserine bakınız.

bırakmazlar; etrafında toplanırlar; "yapabileceğimiz bir şey varsa söyleyin, yapalım" derler.

Şeytani ve Rabbani ilhamın farkı

Burada çözülmesi gereken bir soru vardır. İlham Rabbani olabildiği gibi şeytani de olabilir. Durum böyleyken hangisinin Rabbani ve hangisinin şeytani olduğunu nasıl anlayalım? Unutulmamalıdır ki Rabbani ve şeytani vahiy[81] arasında birçok fark vardır. Önce bariz bir farkı anlatayım. Kûr'ân-ı Kerîm şöyle buyurur;

...وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللّٰهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا
۞يَعِدُهُمْ وَيُمَنّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ اِلَّا غُرُورًا ۞ [82]

Doğrusu Allah'ı bırakıp şeytanı dost edinen kimse apaçık hüsrana uğramış olur. Şeytan onlara büyük vaatlerde bulunur; boş yere ümitlendirir. Fakat şeytanın vaatleri aldatmacadan başka bir şey değildir. Hiçbir netice çıkmaz.

Şeytani ilhamlarda çok şey söylenir. Örneğin "sen peygambersin; Allah'ın resulüsün, O'nun sevdiği kulusun" denir ama bunların doğal neticesinde olması gereken hiçbir şey verilmez. Buna nazaran Allah önce verir sonra söyler. Önce kuluna irfan kapılarını açar; dini bilgilerle donatır, sonra haber verir ki kimse yanılgıya düşmesin. Peygamber

---

[81] İlham, rüya, keşf, ilka: Bunlar hepsi vahyin çeşitli tiplerdir. Bu bazen sesli olabilirken; bazen sadece bir görüntü şeklindedir. Bazen uyanıkken olduğu gibi uykudayken de mümkündür. Temelde Allah tarafından kuluna verilen mesaj vahiydir. Şekilleri farklı farklıdır. Türkçede ilham kelimesi özellikle insanın içinden gelen ses için kullanılır. Oysa Arapçada dışarıdan gelen ses kastedilir.

[82] Nisa (4) sûresi, ayet 120-121

Efendimiz'in[sav] peygamberlik verilmeden önceki döneminin amelleri ortadadır.

Şeytani ilhamın bir örneğini vereyim. Peygamber olduğunu iddia eden *Abdullah Timarpuri* Bey bir seferinde bana "Allah bana bu görevi verince ben Vâdedilen Mesih'e karşı hissettiğim saygı yüzünden Allah'a rica ettim ki görevin yarısını Vâdedilen Mesih'in evlatlarına yani size versin"[83]. "Bu yüzden artık görevin yarısını size havale ediyorum. İster doğrudan bana katılın; ister siz Timarpur'a[84] gidin ben burada kalayım; ister siz burada kalın ben Timarpur'a döneyim" dedi. Ben de ona "siz Allah tarafından Vâdedilen Mesih'in işini tamamlamak için görevlendirildiğinizi söylüyorsunuz. Peki, göreve uygun güçler de bahşedildi mi? Yoksa duyan nasıl inansın?" dedim. O da hemen "tabi; birçok vaatler yapıldı" dedi. Ben de "sadece vaatlere kim inanacak. Elle tutulur bir şey yok mu?" diye sorgulamaya devam ettim. O da "bilirsiniz; vaatlerin bir süresi olur. Zamanı gelince her şey kendini gösterir" dedi. "Ama Allah'ın sünneti böyle değildir. O birisini görevlendirmeden önce toplumda onu güçlü kılar. Herkes görevlendirilecek kişinin ruhani gücünü kabul eder. Peygamber Efendimiz'de[sav] böyle olmadı mı? Hz. Salih hakkında Kûr'ân-ı Kerîm

كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا [85]

der. Yani onun kavmi onun hakkında "Ey Salih; biz sana ne umutlar bağlamıştık" demişti. Vâdedilen Mesih'e[as] gelince

[83] Abdullah Bey Vâdedilen Mesih'e inananlardan birisiydi ama vefatından sonra kendisi bazı şeytani ilhamlar yüzünden kendisini peygamber sanmaya başladı.*

[84] Bir şehrin adı

[85] Hûd (11) sûresi, ayet 63

iddiasından önce Berahin-i Ahmediye adlı eseriyle düşmanları tarafından bile takdir toplamıştı. Ancak ondan sonra görevlendirildi; peygamber oldu. Eğer önceden verilen bu güçler olmasa Allah'ın önce sıradan bir insanı seçip yavaş yavaş eğiterek belli bir noktaya getirdiği anlaşılır ki bu doğru olmaz" dedim. Bunu duyunca o da "öyleyse nasıl bir ispat arıyorsunuz?" dedi. Ben ona "bakınız; siz Vâdedilen Mesih'in[as] görevini tamamlayacağınızı iddia ediyorsunuz. Berahin-i Ahmediye adlı eseri hala tamamlanmamıştır. Siz de ilmî seviyesini koruyarak tamamlayınız. Sonra kimse inanmasa da ben inanırım" dedim. Bunu duyunca bir şey diyemedi; tamamıyla sustu. Bu şeytani ilhamların bir örneğidir. Hep vaat; hep gelecekteki güzel günlerin umudu ama sonuç yok. Allah ise muhakkak ruhani ilim bahşederek toplumda saygıdeğer kılar, sonra görevlendirir. Böyle birisi peygamberliğini iddia edince ona kimse "sen de kimsin" demez.

Vâdedilen Mesih'in[as] hayatından benzer bir örnek vereyim. Bir seferinde birisi ona gelmiş ve "ben sesler duyuyorum" demiş. "Sen Muhammedsin, İsa'sın Allah'ın resulüsün diyor bu sesler" demiş. Vâdedilen Mesih ona "Allah, kimse ile alay etmez. Sana İsa denince İsa'nın güçleri de veriliyor mu? Ya da Muhammed ismiyle çağırılınca ona bahşedilen ilim de bahşediliyor mu?" demiş. O da "verilen hiç bir şey yok. Sadece lakaplar var" demiş. Vâdedilen Mesih[as] "öyleyse bil ki o şeytandır, seninle alay ediyor" demiş. İşte bu Rabbani ve şeytani ilhamlar arasındaki en bariz farktır.

Allah'ın ameliyle birisini sevdiğini göstermesi (fiili şehadet)

Sözüyle birisini sevdiğini belirttikten sonra Allah ameliyle de belirtir. Şimdi de bunu anlatayım. İmandan sonra hiç geri çekilmeyen ve hep ileri adım atan birisi hakkında Kûr'ân-ı Kerîm şöyle der;

نَحْنُ اَوْلِيَاؤُكُمْ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِى الْاٰخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِى اَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ [86]

Hem bu dünyada hem ahirette Biz arkadaşınız. Ahirette nefisleriniz neyi arzu ederse verilecektir. Yani *fiili şehadeti* bu dünyada böyle insanlara bir arkadaş gibi yardım ederek verir. Bunun birçok yöntemi vardır:

1. Böyle birisinin duaları kabul olur, Allah onun sözüne değer verir, dinler. Burada iki sorunun cevaplanması uygun olur. Birincisi, acaba böyle insanların *tüm* duaları mı kabul olur? Cevabı: Tüm duaları değil bazı duaları kabul görür. İkinci soru bunlar dışında bu seviyeye varmamış olan diğer insanların duaları kabul olmuyor mu? Cevabı: "Hayır, Allah kâfirlerin dualarını bile kabul eder." Bu iki soru yan yana getirilince bir üçüncü soruyu doğurur. O da: "Eğer böyle insanların tüm duaları kabul olmayıp sadece bazı duaları kabul oluyorsa ve bu durum sıradan insanlar için de geçerliyse o zaman farkı nedir? Diğerleri üzerinde ne gibi bir fazilete sahipler?" Cevabı: Bunların dualarının kabulüyle diğerlerinin dualarının kabulü arasında çok büyük farklar vardır. Bu farkları şöyle sıralayabiliriz:

   a. Böyle birisinin dualarının çoğu kabul görürken

[86] Hâ mim Secde (41) sûresi, ayet 32

diğerlerinin ise ancak tek tük kabul görüyor. Dost ve dost olmayanın farkı da budur zaten. Dostumuz olmayan insanların söylediklerini de bazen kabul ederiz ama dostumuzun istediği çoğu şeyi reddetmeyiz.

b. Bazen böyle birisine, duasının kabul olduğu ilham veya kalpte bırakılan özel bir etkiyle haber verilir. Sıradan insanlar ise dualarının kabul gördüğünün farkında bile olmazlar. Hep şüpheyle beklerler.

c. Eğer sıradan birisi imanda ilerlemiş birisinin istediğinin tersini bile istese hep bununki kabul olur. Bu da dostların birbiriyle olan muamelesiyle aynıdır. Normalde herkes diğer insanların istedikleri bazı şeyleri kabul eder ama arada bir dost olursa onun isteği hep ön plandadır. Vâdedilen Mesih, Allah'ın bu özelliğine dayanarak tüm muhaliflere meydan okumuştu. "Hepiniz birleşip bana karşı dua edin ve ben de edeyim. Bakalım kimin duası kabul görecektir" demişti.

d. Allah'a yakın birisinin duası sıra dışı bir şekilde kabul görür, sıradan doğanın kanununu reddedercesine sonuç verir. Bunun örneği tüm doktorların "yaşaması imkânsızdır, tıpta böyle bir şey mümkün değildir" demesine rağmen Vâdedilen Mesih'in duasıyla kuduz bir köpek tarafından ısırılmış birisinin kurtulmasıdır.

e. Bazen insan dostuna bir şey vermek ister ve özellikle istesin diye teşvik eder. Allah da bazen sevdiği kulunu teşvik eder; "ne istiyorsan vereyim" der. Vâdedilen Mesih'e bir şiir ilham olmuştu. Anlamı m*erhamet rüzgârlarım esiyor. Bugün ne istersen kabulümdür* şeklindedir. Sıradan insanlara böyle bir şey verilmez.

2. İkinci fiili şehadet: Allah böyle birisine yardım eder; başarmasını sağlar. Bunun anlamı para pul veya şan şöhret değildir. Burada kastedilen böyle birisinin hayatının ana gayesini yerine getirir. Zaten böyle insanlar dünyevi nimetlere hiç ama hiç meraklı olmaz, istedikleri tek şey Allah'ın tevhidinin dünyada kurulmasıdır ve bu istekleri yerine getirilir. Böyleleri hakkında "neden Allah onlara para pul vermiyor" diyenin misali, bir küçük çocuğun bir başkası için "o iyi birisidir; neden kimse ona şeker vermiyor, oyuncak almıyor" demesi gibidir.

   Hikâyeye göre birkaç köylü oturup kralın ne yediğini tartışıyorlardı. Her ağızdan başka ses çıkıyordu. Birisi "herhalde bunu yiyordur" derken diğeri de "bence bunu yiyordur" diyordu. İhtiyar birisi bir süre bunları yok saymış ama sonra dayanamamış,"siz ne saçmalıyorsunuz. Hiç söylediklerinizi yer mi? Eminim sarayında şeker dolusu iki oda yaptırmıştır. Bir tarafa yürürken birinden bir parça alıp yiyordur. Dönerken de diğerinden alıyordur" demiş. "Falanca kişiye Allah ne yardım etti ki? Ne mal verdi ne de hükümet" diyenin misali de o ihtiyar gibidir. Allah'ı sevenler bu seviyeleri çoktan geçmiş oluyorlar. Onlar için yardım kalplerinde alevlenen tevhit arzularının yerine getirilmesidir. Kûr'ân-ı Kerîm mal mülk elde etmeyi başarı olarak nitelendirmez. Şöyle buyurur;

اَيَحْسَبُونَ اَنَّمَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مَالٍ وَبَنِينَ ۞ نُسَارِعُ لَهُمْ فِى الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ [87]

İnsanlar onlara verilen mal ve erkek evlatlarının onlara gerçek mutluluk vereceklerini mi sanırlar? Demek ki Allah sevgisinin ne kadar mutluluk veren bir şey olduğunu bilmezler bile.

Yani asıl başarı getirdikleri öğretiyi dünyada yayabilmektir. Oysa tam ters yöne giden dünya bunun imkân dâhilinde olduğunu bile sanmaz; "kesinlikle olamaz" der.

3. Üçüncü fiili şehadet: Eğer düşmanları rahatsız edip şerlerini yaymaya devam ederlerse eninde sonunda helak edilirler. Yani onların düşmanlığı Allah'ın sevdiği kulu öldürecek seviyeye gelirse Allah devreye girer, onları öldürür.
4. Dördüncü fiili şehadet: İyi kalpli insanlar böyle birisini sevmeye başlarlar. Çünkü benzer sevgilerle dolmuş kalpler bir mıknatıs gibi birbirine çekilirler. **Allah bir kulunu sevmeye başlayınca temiz insanlar da o insanı sevmeye başlarlar.** Hadis'e göre Allah birini severse meleklere haber verir ve bu haber yayıldıkça dünyadakilerin kalplerini de etkiler. İyi olan herkes onu sevmeye başlar.

   Necatın sunduğu bu seviyeyi ki bunda insan necatı bulmuş olduğundan emin olur; ancak İslamiyet sunar. Diğer dinler iddia bile edemezler. Yani gerçek necat sadece İslamiyet'tedir; diğer dinler daha düşüğünü bile

[87] Mü'minûn (23) sûresi, ayet 56-57

sunamazlar, çünkü iddia etmek için örnek gerekir ama onlar örnek sunabilmekten yoksunlar, insanlar için necatı vaat edemezler.

Necatın seviyeleri

Unutulmamalıdır ki ana hatlarıyla necatın iki seviyesi vardır. Birincisi gayrı hakiki necattır, diğeri ise hakiki veya gerçek necat. Gayrı hakiki necat bir ara seviyedir. Bunda insan necat bulmuş olmasına rağmen o seviyede durabilecek güce sahip olmuyor; zorlanırsa düşebilme tehlikesi her zaman vardır. Kûr'ân-ı Kerîm bu seviyeyi şöyle anlatır;

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ الَّذٖى اٰتَيْنَاهُ اٰيَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوٖينَ ۞ وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلٰكِنَّهُ اَخْلَدَ اِلَى الْاَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوٰيهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ اِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ اَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ ذٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذٖينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ۞ [88]

Onlara kendisine gösterdiğimiz mucizelerden (ki bunları ancak necat bulmuş birisi görebilir) aynen bir yılanın derisinden sıyrılıp ayrıldığı gibi sıyrılıp ayrılanın ahvalini anlat. Sonra şeytan da onun peşine düşer ve böyle birisi helak olur. Eğer isteseydik yine benzer yardımlarla bu zaaftan korunmuş bir makama götürürdük. Ama o yere eğilip heveslerine uydu. Onun hali, hani kovsan da, kendi haline bıraksan da dili dışarıda gezen köpeğe benzer.

---

[88] A'raf (7) sûresi, ayet 176-177

Yani düşmanı saldırsa da saldırmasa da onun dili hep dışardadır. Bu ayetten aşağıdaki neticeleri çıkartmak mümkündür;

1. Bazı insanlar Allah'ın mucizelerini gördükten sonra bile düşebilir.
2. Bu düşüşün sebebi kendi nefsidir, şeytan değil. Ayete göre şeytan onlar düştükten sonra hamle eder. Varmış oldukları noktada şeytan bile etkisiz olur ama insan nefsi orada bile onun yanındadır. Onu düşüren de odur.
3. Düşünce, şeytanın etki alanına girmiş olurlar ve bunu gören şeytan hemen faydalanır ve saldırır.
4. Bu düşüşü tetikleyen dünyevi çıkarlar ve menfaatlerdir.
5. Düştükten sonra böylelerinin ahlakları iyice çöker, çürür.

Bizim cemaatimizden olup da bu duruma düşenlerin hali aynen böyledir. Biz onlara bir şey desek de demesek de küfrederler. Bir şey yazarsam *Mevlevi Muhammed Ali Sahip* küfrediyor, yazmazsam "neden sustu, konuşsun da göstereyim" diye alay ediyor.

İşte bu ayet şeytanın bile varamadığı bazı noktalarda insan nefsinin hala düşüş eğilimi gösterdiğini anlatır.

Hakiki necat:

Hakiki necata gelince Kûr'ân-ı Kerîm şöyle der;

قُلْ اِنَّ صَلَاتِى وَنُسُكِى وَمَحْيَاىَ وَمَمَاتِى لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [89]

[89] Enam (6) sûresi, ayet 163

Ey Muhammed sen onlara "benim namazım, benim fedakârlıklarım, hayatım ve ölümüm, hepsi âlemlerin Rabbi olan Allah içindir" de.

İşte hakiki necat seviyesi budur. Bir önceki seviyede insan nefsi onu aşağı çeker, düşmesine sebep olur ama bu seviyede o da kalmaz. İnsan, nefsi dâhil olmak üzere sahip olduğu her şeyi Allah'a havale eder. Aranması gereken nokta budur.

Şunu söylemekte fayda vardır ki, nefis kelimesi genellikle kötülüğe teşvik eden iç meyli için kullanılır. Oysa fıtratı temsil eden nefis başka şeydir.

Çeşitli dinlere göre necat:

Aryalara göre bu dünya cehennemdir ve necat ancak buradan ayrılınca gelir. Onlara göre *Jun*'lar[90] azaptır. Her tür ceza burada verilir.

Budistlere göre dünya musibetlerin yeridir ama insanın içindeki arzular onu çeke çeke buraya getirir. Arzulardan kurtulabilse bu musibetten de kurtulacaktır. Ceynilere göre bazen bağımsız olan madde uçuşan ruhlara yapışıverir. Onlara göre dünyaya gelmenin misali bir kumaşın dikenli bir çalıya takılması gibidir. Bir taraftan çekince diğer tarafı sıkışır; her taraftan kurtulması ise *Mukti* yani necattır. Ayrıca onlara göre bu dünyadan farklı başka ara makamlar da vardır. Ara dönemlerde insanlar burada kalırlar. Brahmanlara göre de bu dünyaya gelmenin sebebi eskiden işlenmiş amellerdir ama azap vermek için başka yerler de sanki vardır. Ceyniler ile Budistler arasında bir fark vardır.

[90] Ruha azap vermek için gönderilen maddi bir yer

Ceyniler bu dünyaya tekrar tekrar gelişin sebebi olarak maddenin ağırlığı yüzünden aşağı doğru çökmesini gösterirken Budistler arzuların buna sebep olduğunu söylerler. Brahmanlar ise doğrudan amellerin neticesi olarak tekrar tekrar gönderildiğimizi sanırlar ve bunun da Tanrı tarafından ayarlandığını söylerler. Batılı düşünürlerden bazıları da *tenasühe(reenkarnasyon)* yani dünyaya tekrar gelmeye inanırlar ama sebebinin azap değil, gelişim olduğunu vurgularlar. Nihai necatın da burada olduğunu sanırlar. Yahudilik, Hıristiyanlık, Zerdüştlük, Şinto dini ve İslamiyet'e göre bu dünya amel yeridir; karşılığı ise öbür dünyada verilecektir. Ama o karşılığın belirtileri bu dünyada başlar.

Anlattıklarımdan dünyanın hatırı sayılır bir kısmının tenasühe (reenkarnasyon) inandığını anlıyoruz. Bu sebepten bu akideye eleştirisel gözle bakmakta fayda vardır.

Tenasühe inananlar, insanların doğum aşamasıyla ilgili bazı hatırlatmalar yaparlar. Bu aşamada birisi zengin doğar birisi de fakir. Birisi sağlıklıysa diğeri sakattır. Akıllısı varsa aptalı da vardır. Birisi çevik ise diğeri son derece tembeldir. Güçlü bebekler varsa zayıflar da vardır. Yani doğarken insanın halleri çeşit çeşittir. Bedensel, zekâsal ve mali olarak birbirinden farklıdırlar. Dediğim gibi bazıları kuvvetliyken bazıları zayıf olabiliyorlar. Zekâ dağılımı aynı olmadığı gibi parasal dağılımı da aynı değildir. Sağlıklı bir anne babanın çocuğu da doğar, sağlıksız anne babanın çocuğu da. Sözün özü doğum aşamasında bu üç çeşit farklılıkları gözlemlemek mümkündür; yani bedensel, zihinsel ve parasal farklılıkları.

Hayatın ortasında da benzer farklılıkların etkisini görmek kolaydır. Bazıları tüm çabalarına rağmen ve hiçbir gerekçe de yokken başaramazlar ama bazıları basit çabalarla büyük neticeler alırlar.

Hayatın sonu da bu şekildedir. Bazıları önemli işlerini bitirip ölürken bazıları başlatmış oldukları önemli işlerin ortasında birden bire bu dünyaya veda ederler. Tüm hayırlı işleri yarım kalır. Hayat gerçekten anlamlı ve amaçlı bir şey ise tüm bu farklar neden vardır?

Bu soruya şöyle cevap verirler;

1. Allah insanı çeşit çeşit yaratır. Özel bir sebebi yoktur.
2. Çeşitlilik genetiktir.
3. Çeşitlilik geçmişte işlenmiş günahların neticesindedir.

Sonra derler ki bu seçeneklerin ilk ikisi mantıklı değil çünkü kabul edilirlerse aynı zamanda insanın kendi amellerine kadir olmadığı da ispatlanmış olur ki bu doğru olmaz. Eğer Allah hiçbir sebep yokken böyle farklı farklı yaratmışsa veya bu farklar genetikse insan mecbur sayılır; muktedir olamaz. Allah'ın ameli veya anne babanın hali onu mecbur bırakmaktadır. Bu doğruysa cezanın ne anlamı kalır. Eğer insanı iyi veya kötü olarak dünyaya getiren onun elinde olmayan sebeplerse ceza veya ödül kavramları anlamsız kaçar. Kötü bir ailede doğan çocuk onlar gibi kötü oluverir; iyi bir ailede doğan ise iyi. Bu durumda neden birisi ödül alırken diğeri cehenneme atılsın. Allah kendisi böyle yaratıyorsa ne cezalandırabilir ne de ödülden bahsedebilir. Genetik olma olasılığı da sonuçta insan için bir mecburiyettir. Ödül ve ceza yine söz konusu olamaz.

Sonra derler ki zaten ilk iki şıktan birisi seçilirse Allah'ın insafı zedelenir. Gerçekten seven birisi böyle yapmaz; eşit yaratır.

Sonra derler ki özel bir sebep olmadan yaratmak Allah'a yakışmaz. Dünyada olup biten her şeyin bir gerekçesi vardır. Çeşit çeşit yaratmanın da bir gerekçesi olmalı ve tek mantıklı gerekçesi tenasühtür.

Sonra derler ki nasıl dünyada her işin bir gerekçesi varsa o işin bir neticesi de vardır. Oysa işini yarım bırakıp bu dünyadan göç edenler hakkında eğer "sebepsiz yere böyle olmuştur" dersek hatası neticesiz kalır ve bu doğal bir şey değildir. Bu durumun şöyle bir açıklaması vardır: Böyle insanlar nasılsa dünyaya bir daha gelecekleri için işlerini ortada bırakırlar. Bir daha geldiklerinde bıraktıkları yerden gelişimlerine devam ederler.

İlk iki şıkkı bu şekilde reddettikten sonra tenasühe (reenkarnasyon) inananlar "demek ki son şık doğru. İnsanların çeşit çeşit olmaları geçmişte işledikleri günahları yüzündendir" derler.

Bazı batılı adamlar da bu fikri kuvvetlendiren şeyler söylerler. "Biz ruhlarla konuşabiliriz" derler. "Onların bize anlattıklarına göre tenasüh (reenkarnasyon) doğrudur" derler. Bu grubun adı Spiritualist'tir. Hem Avrupa hem Amerika'da bu grup özellikle etkindir.

Tenasühün reddi

Özetle meseleyi anlattıktan sonra şimdi de bunun reddini anlatacağım. Her meselenin temeli *ilim* olur ama bu meselenin temeli şüphedir. Bunun misali gece vakti birisini bir

yere giderken gören birisinin “bu saatte nereye gidiyor olabilir ki; mutlaka hırsızdır” demesi gibidir. Dikkat ettiyseniz bu neticeye varması tamamen şüpheye dayalıdır. Hırsızlık yapmak için gidiyor olabilir ama başka önemli bir iş için de evden çıkmış olması mümkündür. Belki evde birisi hastadır ve doktor çağırmak için gidiyordur. Ya da tren o saatte hareket ediyordur ve bu da yetişmek için evden çıkmıştır. Ya da birisi kendisi için büyük bir ev yaparsa görenin de “bunun ailesi o kadar büyük değil ki; bu mutlaka gizli işler çeviriyordur, suç ortaklarıyla evde görüşüyordur” deyip yakalattırmaya çalışan da aynı sınıfa girer.

Tenasühe inananların durumu aynen böyledir. Önce insanların farklı farklı olmalarının muhakkak bir gerekçesi olması gerektiğini söylerler. Sonra da buna açıklama olarak insanın geçmişte işlediği günahların neticesi olduğunu söyleyerek “Tenasüh doğrudur” deyip kestirip atarlar. Biz de diyoruz ki muhakkak çeşit çeşit olmanın bir gerekçesi olmalıdır ama bunun açıklamasının tenasüh akidesi olduğu nereden çıktı. “Tek açıklama budur” diyorsanız deliliniz de olmalıdır. Sadece iddia etmek bunu doğru kılmaz. Ancak diğer tüm açıklamaları reddedince buna dönebiliriz.

Şimdi de sırayla öne sürdükleri itirazları ele alalım. İlk itirazları şuydu ki eğer insanı Allah çeşitli hallerde yaratmışsa bu insan için bir mecburiyet teşkil eder; amellerine tam muktedir sayılmaz. Gerekçe olmadan az kuvvetler verilip bu dünyaya yollanan zaten az iş yapacaktır ama aynı sınava tabi tutulduğu için cezalandırılacaktır. Bu itirazın cevabı şudur ki bu itiraz zaten yanlıştır. İnsan amellerini yapmaya muktedirdir. Eğer çok yapabilene çok ve az yapabilene az

ödül söz konusu olsaydı itiraz yerinde olurdu. Ama Allah'ın nizamı bu şekilde değildir; O şöyle der;

فَلَنَقُصَّنَّ عَلَيْهِمْ بِعِلْمٍ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ ۞ وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ
نِالْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۞ [91]

Kendi bilgimize göre onlara gerçeği mutlaka anlatacağız, çünkü Biz hiçbir zaman onlardan kayıp ve habersiz değildik. O kıyamet gününde amellerin (yapana getirdiği) yük esas olacaktır. Yükü fazla olan başaracaktır.

Bakınız ayet-i kerime apaçık gösteriyor ki necat, amel ve amelin yapana getirdiği yükle alakalıdır. Besbellidir ki her amel farklı yapanlar için farklı yükler getirir. Her insanın ameli değerlendirilirken kabiliyeti ve bulunduğu durum dikkate alınacaksa herkes amele muktedirdir[92]. Fakir birisinin kalbinde zengin birisi kadar ihlâs olabilir. O da din için mali yardım yapmak ister ve Allah onun kalbindeki ihlâsı değerlendirir, niyetine bakar, cebinden çıkan paraya değil. Çeşitli seviyelerde yaratılmış olmasının amele olan etkisi zaten Allah tarafından dikkate alınır.

Eğer amelleri değerlendirecek olan kâinatın her zerresini bilen Allah değil de ilmi sınırlı olan insan olsaydı itiraz yerindeydi. İnsan başka bir insanın amelini değerlendirirken ne kadarının esas niyetine ve ne kadarının bulunduğu du-

[91] A'raf (7) sûresi, ayet 8-9

[92] Bu önemli bir noktadır. Amel değil, amelin yarattığı yük esastır. Zeki birine zor soru bile kolay gelirken zihni az çalışan birine kolay soru bile zor gelecektir. Zeki zor soruyu yapacaktır ama yine diğerine göre az puan toplayacaktır çünkü öbürü soru kolay olmasına rağmen daha çok yük altında kalmıştır; daha çok zorlanmıştır.

rumun getirdiği avantaj veya dezavantaja bağlı olduğuna karar veremez. Bu gösteriyor ki bu soru Allah'ın güçlerini anlayamamış olmaktan doğmuştur. Eğer insanlar O'nun güçlerini kendi güçleriyle kıyaslayarak varsaymış olmasaydılar bu yanılgıya düşmezlerdi.

Sözün özü insanların durumlarında farklılık olması doğrudur. Güçlüsü, zayıfı, zekisi, aptalı, varlıklısı, fakiri hepsi vardır. Bir çocuk hidayeti bulmuş bir ailede doğarken, diğeri hidayetten yoksun bir ailede doğar; bu da mümkündür. Ama nasıl ki biz bunu biliyorsak Allah da biliyor; hatta bizden çok daha iyi biliyor. Bu durumda herkesin özel durumunu dikkate alarak sınav kâğıdını okuyabilir. Dolayısıyla bu itiraz boştur.

İnsanın kendi ameli neticesinde oluşmayan engellerin değerlendirmelerde dikkate alınmayacağı Kûr'ân-ı Kerîm'in başka ayetlerinden ve bazı hadislerden de aşikârdır. Nisa suresinde Kûr'ân-ı Kerîm şöyle buyurur;

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي
سَبِيلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدِينَ بِاَمْوَالِهِمْ
وَاَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰى وَفَضَّلَ اللّٰهُ
الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ اَجْرًا عَظِيمًا ۞ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً
وَرَحْمَةً وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۞ [93]

İnananlardan özrü olmadan evinde oturanlarla Allah yolunda mal ve canlarıyla cihat edenler bir olamazlar. Allah mal ve canlarıyla cihat edenleri geride oturanlardan derece

[93] Nisa (4) sûresi, ayet 96-97

bakımından üstün kıldı; hepsine de iyilik vaat etti. Allah cihat edenlere büyük ecirleri vaat etmekle onları geride oturanlardan üstün kılmıştır…

Bu ayet bize, sadece özrü olmayanların cihat edenlerden daha az dereceleri hak edeceklerini göstermektedir. Ama tüm kalbiyle istemesine rağmen gerçek bir engel yüzünden fedakârlıklar yapamayanlar fedakârlık yapmış olanlar kadar ecir alacaklardır.

Bu ayet Allah'ın insanların bulunduğu durumu, dikkate aldığının ispatıdır. Dediğim gibi hadisler de bu konuyu açıklıyorlar. Hem *Sahih-i Buhari* ve hem de *Müsned Ahmed Bin Hanbel*'de şöyle bir hadis rivayet edilmektedir;

اِنَّ بِالْمَدِينَةِ اَقْوَامًا مَا سِرْتُمْ مِنْ سَيْر وَلَا قَطَعْتُمْ مِنْ وَادٍ اِلَّا وَهُمْ
مَعَكُمْ فِيهِ قَالُوا وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ حَبَسَهُمُ الْعُذْرُ

Bir seferinde Peygamber Efendimiz[sav] bir savaşa giderken sahabelere şöyle buyurmuş. "Medine'de kalmış olanlar arasında bazıları var ki sizlerin attığı her adımda Allah'ın gözünde sizlerle beraberler". Bunu duyan sahabeler "Ya resul Allah Medine de oturmalarına rağmen bu böyle midir?" diye sormuşlar. Peygamber Efendimiz'de[sav] "evet; çünkü özürleri onların ayak bağı olmuştur (yoksa kalpleri gelmek istiyordu)" diye cevap vermiş.

Bu hadis çok açık bir şekilde tüm olayı aydınlatmaktadır. Allah ceza ve ödül dağıtırken insanların bulunduğu durumları dikkate alır. Hatta ve hatta özrü olan birisi aynen cihada gitmiş gibi olacaktır.

Sonra yine Kûr'ân-ı Kerîm şöyle der;

لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضٰى وَلَا عَلَى الَّذٖينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ اِذَا نَصَحُوا لِلّٰهِ وَرَسُولِهٖ مَا عَلَى الْمُحْسِنٖينَ مِنْ سَبٖيلٍ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحٖيمٌ [94]

Bu emirleri yerine getirme gücü olmayanlar sorulmayacaklardır. Aynı şekilde hastalığı veya parasızlığı yüzünden katılamayanların niyeti "bu özrümüz olmasaydı biz de yapacaktık" şeklindeyse onlar da sorulmayacaktır.

Aynı şekilde başka yerde şöyle der;

لَنْ يَنَالَ اللّٰهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلٰكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوٰى مِنْكُمْ [95]

Daha önceki ayetler daha çok cismani eksikliklerden bahsederken bu ayet doğrudan mali eksiklikten bahseder. "*Sanmayın ki falanca kişi bu kadar mal verdi ve biz de ondan fazla verdik. Allah'a varan malın miktarı değil kalbinizin ihlâsıdır. Takva sahibinin üç kuruşu takvadan yoksun birisinin kat kat fazla olan parasından çok daha değerlidir*" der.

Yani zengin ailede doğan daha çok mali fedakârlık yaptığı için Allah katında bir fakire göre daha çok değerlidir zannetmek tamamen yanlıştır. Dediğim gibi fakirin kuruşları zenginin servetlerine bedeldir; yeter ki kendi güçlerine uygun şekilde fedakârlıklar yapsınlar. Ne zenginin sınavı kolaydır ne de fakirinki zor.

---

[94] Tevbe (9) sûresi, ayet 91
[95] Hac (22) sûresi, ayet 38

Denilebilir ki nihai değerlendirmede herkesin durumu dikkate alınsa da şu da bir gerçektir ki bu farklardan dolayı bir grubun hayatı diğer gruba göre daha zor geçer; sıkıntılarla dolu olur. Allah neden böyle yaptı? Bu sorunun aslında tenasüh konusuyla hiçbir alakası yoktur ama yinede cevaplayayım. Bir grubun diğer gruba göre daha çok sıkıntı çektiği doğrudur ama bu şeriatın kanunu yüzünden değildir, doğanın kanunu yüzündendir. Ama yine de Rahim olan Allah bu durumu da dikkate alır. Bir hadis bu konuda şöyle der;

عَنْ اَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَ الْمُؤْمِنَةِ
فِى نَفْسِهٖ وَ وَلَدِهٖ وَ مَالِهٖ حَتَّى يَلْقِ اللّٰهَ تَعَالٰى وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ [96]

Yani Allah'a inanan birisinin çektiği her sıkıntı; ister canı ister malı ister evladıyla ilgili olsun Allah tarafından değerlendirilir, karşılığı olarak günahları silinir. Bu gösteriyor ki doğanın kanununun verdiği sıkıntılar bile günahlarımızı affettiriyorlar. Durum böyleyken itirazın ne anlamı kaldı. Sakat birisi eğer sakatlığı yüzünden cennete ne kadar yaklaştığını görebilse halinden son derece memnun olacaktır çünkü ahiretin nimetleri bu dünyanın nimetlerine göre üstündür.

Bazı rivayetlere göre sahabelerden bazıları yapılan zulüm yüzünden Etiyopya'ya gitmişler ama sonra zulmün azaldığını duyunca geri gelmişler. Mekke'nin bir reisi onlardan birini koruması altına almış. Korunan bu Müslüman bir gün başka bir Müslüman'ın kâfirler tarafından dövüldüğünü

[96] Tirmizi

görmüş ve kendisini koruyana gidip "ben bundan sonra korumanızı istemiyorum, zavallı kardeşlerim dövülürken korunmuş olmaya dayanamıyorum" demiş. Kâfirler zaman zaman bir yerde buluşup şiir okurlarmış. Gene böyle bir gün şiir okurlarken: *Allah'tan başka her şey helak olacaktır; verdiği nimetler de eninde sonunda zayi olacaktır*. Anlamında bir şiir okunmuş. Korunmadan çıkmış olan sahabe de oradaymış ve bunu duyunca "böyle değildir. Cennetin nimetleri hiç bitmeyecektir" diye itiraz etmiş. Araplarda büyüklere saygı ve edep çoktu. İtirazı duyan şair hemen "ey Mekke ahalisi; gelen saygıdeğer misafirleri eskiden böyle rezil etmezdiniz" demiş. Bu olaya çok sinirlenen bir kâfir yerinden fırlayarak sahabenin gözüne bir yumruk atmış. Tesadüfen onu koruyan reis de oradaymış ve olup bitenleri görünce "benim korumam altında olsaydın bunlar olmazdı. Hala zamanın var; istiyorsan yine korumam altına gelebilirsin." demiş ama sahabe de hemen "bir gözüm zarar gördü diye koruman altına geleceğimi sanıyorsan yanılıyorsun. Oysa benim ikinci gözüm de Allah için her türlü sıkıntıyı çekmeye hazırdır; sabırsızlanıyordur," diye cevap vermiş.

Bu olay gösteriyor ki sıkıntıların ve musibetlerin Allah tarafından değerlendirilip mükâfatlandırıldığını bilen insanlar onları hiç umursamazlar.

İkinci itirazın reddi:

Tenasühü savunanlara göre eğer insanların çeşitli hallerde olması günahın neticesinde değilse bu Allah'ın adalet sıfatını da zedeler; töhmet altında bırakır. Eğer ruhlar bağımsız havada uçuşan şeyler olsaydı ve Allah da onları tutup tu-

tup kabiliyetleri değişken olan cisimlerin içinde hapsediyor olsaydı bu itiraz makul olurdu ama durum böyle değildir. Gerçek şudur ki ruhun anası cisimdir. Çocuğun ruhu babasının sperminden oluşan bir şeydir ve doğanın kanunu ona nasıl bir şekil veriyorsa öyle bir şekil almaktadır. Bu durumda babaya benzemesi doğaldır; zulmün neticesinde değildir. Aklıselim bunu onaylarken hala itiraz etmek cehalettir.

Kaldı ki zaten doğacak olan farklar Allah tarafından dikkate alınmaktadır; karşılığı verilmektedir. Bu durumda itiraz anlamsızlaşır.

Üçüncü itirazın reddi:

Sonra deniliyordu ki her şeyin bir gerekçesi olması lazım. İnsanların farklı hallerinin gerekçesi nedir? *Bildiğiniz gibi gelişmek için hem etkileme hem etkilenme kuvvetlerinin insanda olması şarttır. Yüzde yüz eşitlik bu kabiliyetleri yok eder ve dünya denilen bu yerin gelişimini durdurur*. Bu esasa uygun şekilde anne babanın evinde doğan bebek onların hallerinden etkilenir; hangi durumlardan geçiyorlarsa o da o durumdan nasibini alır. Zehri kendisi yiyen de öldüğü gibi başkası tarafından zehirlenen de ölür. Çocuğun kuvvetlerinin membası onun anne babasıdır. Bu memba zayıfsa ondan gücünü alan da zayıf olacaktır. Doğa zaten böyle işler.

Dördüncü itirazın reddi:

Sonra deniliyordu ki bazı insanlar devam etmekte olan işlerini yarım bırakıp ölüyorlar. Eğer tekrar dünyaya gel-

mek söz konusu değilse Allah neden onu öyle bir anda öldürüyor?

Bunun cevabı şudur ki Allah özel bir emir çıkartıp onu öldürmüyor. Normal doğanın kanunu gereği ölüyor. Ya zaten doğanın kanunu gereği ömrü bitmiş oluyor ya da doğanın kanununu çiğnediği için cezasını alıyor. Ama buna rağmen İslamiyet'e göre başlatmış olduğu sanki bitmiş gibi onun hanesine yazılıyor; bitirmemiş olmasına rağmen tam karşılığını alıyor. İyilik yapan birisi iyiliği bitirmeden ölüyorsa bitirmiş gibi puan alıyor. Bir hadise göre çok günah işlemiş birisi tövbe etmeye karar vermiş. Doksan dokuz kişiyi öldürmüş olan bu zat birine "tövbem kabul olur mu?" diye sorunca ondan "hayır" cevabını almış. Bu da kızmış ve onu da öldürmüş. Sonra yine pişman olmuş ve belki tövbem kabul olur diye başka birisine sormaya karar vermiş, onun evine doğru yürümeye başlamış. Başlamasına başlamış ama adamın evine varmadan yolda ölmüş. Bunu gören melekler tereddüde düşmüşler. Cehennemin melekleri "ama tövbe etmemişti" deyip cehenneme almak isterken cennettekiler "etmemiş olabilir ama niyetliydi" deyip cennete almaya meyilliymişler. Meleklerin bu tereddüdünü gören Allah "iki tarafın mesafesini ölçün. Sormaya gittiği yere daha yakınsa cennete alın" demiş. Sonra "ama ölüp düştüğü yerle, gideceği adamın evi arasındaki mesafeyi iyice kısaltın ki küçük çıksın" demiş[97].

Bu bir misaldir. Gerçekten de o mesafenin kısaltıldığı anlamına gelmemektedir. Burada kastedilen sadece, Allah'ın o kişiyi işi bitmemiş olmasına rağmen sanki bitmiş gibi

[97] Sahih Muslim

kabul edip cennete almasıdır. Bu gösteriyor ki insan bir şeyi bitirmeden ölse bile hepsi onun hesabına yazılır.

Beşinci itirazın reddi:

Sonra deniliyordu ki ölülerin ruhları çağırıldığı zaman tenasühün (reenkarnasyon) gerçek olduğunu söylerler. Bu iddia da tamamen yanlıştır. Gerçekte insanın içinde olan ruhani kuvvet belli bir şekilde kullanılınca acayip manzaralar gösterebilir. Bu kuvveti kullanarak ruhları çağırmak isteyenler ruhları hissedebilirler, hatta bazı durumlarda bir şeyler gördüklerini de sanabilirler. Oysa gerçekte ruh falan yoktur. Tecrübe gösteriyor ki farklı yerlerden ama aynı anda çağırılınca bile ruhlar, beklentisi bu yönde olanlara, görünebiliyorlar. Sonra bu ruhlar belli bir dine mensup olana başka bir şey derken başka bir dine mensup olana başka şeyler söylüyorlar. Şimdi bu olayda gerçek payı olsaydı farklı yerlerden çağırılınca ancak bir yere yetişirdi; farklı insanlara aynı cevabı verirdi. Oysa cevapları hep farklıdır. Bu da gösteriyor ki bu sadece bir halüsinasyondur; insanlar kendi düşüncelerini ruh sanmaya başlarlar.

Tenasühe yönelik itirazlar:

Tenasühe inananların belli başlı iddialarını çürüttükten sonra şimdi de onların iddiasını eleştirelim. Acaba bu meselenin kendisi itirazlara maruz değil midir? Bir tezi çürütünce diğer tez kendiliğinden ispatlanmış olmaz. Eğer bir meselenin birçok açıklaması olabiliyorsa sadece birini reddetmek diğer tüm olasılıkları nasıl kabul edilebilir hale getirsin? Bu sebepten tenasühün kendisini de reddetmemiz şarttır. Sadece tenasühe inananların itirazlarını defetmek yeterli olmayacaktır. Bu gözle bakınca görüyoruz ki tenasühün hiçbir delili yoktur. Bu akideye inananlar başkalarının akidelerine itiraz edince kendi akidelerinin ispatlanmış olduğunu sanırlar. Oysa eleştirel gözle baktığımız zaman hem aklen hem müşahede yoluyla tenasüh reddedildiği gibi Hinduların kendi davranışları da bunu reddetmektedir.

1. Hindu akidesine göre bu dünya cezaların verildiği yerdir; bir şekilde kaçmak ise necattır. Buna rağmen onlardan birisi ölürse üzülürler; ağlarlar. Oysa gerçekten de dedikleri gibi bu dünya azabın ta kendisiyse kardeşlerinden birisinin bu azaptan kaçıp kurtulmasına mutlu olmaları gerekir. "Cezası bitti; kurtuldu" demeleri gerekir. Özellikle küçük çocukların ölümünün onları son derece mutlu eden bir şey olması gerekirdi ki hiç günah işlemeden bu aşamayı atlatabilmişlerdir. Hinduların yas tutup matem yapmaları gösteriyor ki onlara göre ölüm doğanın kanununun neticesindedir ama bu durumda aynı anda tenasüh gibi bir akideye sarılmaları akılalmaz bir şeydir.
2. Hindulara göre bu bedenden kurtulmak necattır.

Mutluluk ve sıkıntılar hepsi bedenle alakalıdır derler ve dolayısıyla bu dünyaya gelmenin aslında bir ceza olduğunu iddia ederler. Akidelerine göre edna durumda olan birisi bu maddi dünyanın prangalarına takılır ve erdikçe bundan kurtulur. Şimdi tüm şu akidelerine rağmen çocuk sahibi olmak isterler. Bir taraftan bu dünyaya gelmeyi hapse düşmüş bir mahkûma benzetirken diğer taraftan kendi evlerinde yeni bir mahkûm daha doğsun diye arzu ederler. Böylece musibetlere yakalanmış bir varlık daha yaratmak isterler.

3. Tenasüh akidesine yöneltilebilecek bir itiraz da şudur: Neden *ilk olarak* ruhlar maddeyle birleştirilip bir ceza yerine yollandılar? "Önce iyi insanlar yaratıldı" diyemezler, çünkü onların akidesine göre ne olursa olsun maddi dünya azaptır. Ruhların huzur bulması ancak maddeden uzaklaşınca mümkündür. Bu yüzden bu cevap soruyu çözmüyor; ilk insanı yaratmak doğrudan insafsızlık doğuruyor. (onların akidesine göre)
4. Tenasüh akidesine inanınca bazı problemler doğuyor. Aynı ruhların tekrar tekrar bu dünyaya geldiğini iddia eden bu sistemde acaba ilk başlangıç nasıl oldu? Acaba tanrı önce tüm ruhları alıp iyi insanın bedeninde bu dünyaya yollayıp sonra günaha karışanları hayvana mı çevirmiş? Eğer bu senaryoyu kabul edersek insanlık tarihi bunu yalanlar. Kesin tarih bilgileri gösteriyor ki bu dünyada insan nüfusu gitgide artmıştır. Bin sene önceki nüfus bugünün nüfusundan az idi. Dolayısıyla bu senaryo doğru olamaz[98]. Eğer tüm ruhlar bir hamlede değil yavaş yavaş dünyaya yerleştirildi dersek

[98] Tüm ruhlar önce dünyaya yerleştirilmiş olsaydı insan nüfusunda gitgide bir düşüş olurdu.*

bu insafa aykırı olur. Hindu inancına göre ruhları farklı kabiliyetleri olan insanların bedenine yerleştirmek zulümdür. Oysa yavaş yavaş yerleştirilen ruhlar senaryosunda bu zulüm kaçınılmaz olacaktır, çünkü dünyanın çarkı dönmeye başlamış ve yeni ruh yerleştirmek için gereken bedenlerin hepsi az veya çok ya çürümüş yada yücelmiş olacaklardır. Yeni ruh ya zengin birinin evinde doğacaktır ya fakir birinin evinde ve bu bizi sorunun başına götürecektir.

5. Tenasüh akidesini müşahede reddediyor. Tüm hayvanlar eğer günaha karışmış insanlar ise bir an için hepsini insan olarak kabul edersek dünyada adım atacak yer kalmaz. Hatta cesetleri üst üste konsa bile kilometrelerce yükselen ceset dağları oluşur. Eğer önce tüm ruhlar insan idi ve sonradan günaha karışınca hayvana dönüştü teorisi doğru ise bunun başını hayal etmek bile imkânsızdır. Bu kadar insan ilk başta dünyaya nasıl sığmışlardır? Yavaş yavaş yerleştirildi senaryosu zaten insafsızlık doğuracağı için imkânsızdır. Böyle olduğunu kabul edersek Aryalar diğer dinlere yaptığı itiraza kendileri maruz kalıyorlar.
6. Bilimsel araştırmalar gösteriyor ki dünyada önce ilkel hayvanlar oluştu, sonra nispeten daha karmaşıklar ve en sonunda sıra insana geldi. Bilimin bu müşahedesi akla da uygundur çünkü her şeyin evrim geçirdiğini gözümüzle görüyoruz. Tenasüh ise evrim değil ters evrim kavramını sunar. Gitgide gelişen değil, gitgide bozulan bir senaryoyu pazarlamaya çalışır. Biz Darvin'in teorisine yüzde yüz katılmıyoruz; insanın maymundan geliştiğini de reddediyoruz. Ama şu da bir gerçek ki dünya insan için yaşanabilir hale yavaş yavaş evrim geçirerek gelmiştir. Daha önce insanın yaşayabileceği kadar temiz olmayan bu dünyada sadece hayvanlar vardı. Eğer hayvanların tarihi

insanların tarihinden eskiyse bu doğrudan tenasühü reddeder. Bunun anlamı tüm ruhlar tanrı tarafından yakalanıp hayvanların bedenine kondu olacaktır ki bu zulüm sayılır.

7. Tenasühün başlangıcı zaten tenasühü reddeder. Deniliyor ki çeşitlilik günah neticesinde oluşmuştur. Birisi zenginken diğeri fakir olmuştur, birisi zeki olmuştur diğeri de aptal, çirkin ve güzeller de aynı şekilde oluşmuşlardır. *Oysa dikkatli bakınca günahın çeşitliliğini değil, çeşitliliğin günahı doğurduğunu anlarız*. Birisinde olan bir şeyi diğeri görür ve almak ister. Bu hırs ve hasedi doğurur; hırsızlığı da. Adam öldürme isteği de bu arzudan doğarken zina yapma fikri de yine çeşitliliğin yarattığı bir neticedir. Eğer ilk yaratılan insanlar aynı fiziksel güzelliğe, aynı zekâya, aynı paraya, aynı saygınlığa, aynı toplumsal güce sahip idiler ise günah nasıl oluştu? Cuş[99] (hırs, coşku) ve öfkeyi ne tetikledi?

8. Tenasüh doğruysa insanın çektiği tüm acılar geçmiş hayatında işlenen günahların sonucudur. Bunun ışığında bu hayatta zengin olanların önceki hayatta diğerlerine göre nispeten daha iyi insan olduğunu çıkartmak mümkündür. Aynı şekilde bu hayatta rezil olanlar önceki hayatta da nispeten daha rezil idiler. Hindular dul kadınların, sakat insanların ve fakir fukaraların önceki hayatta ektiklerini biçtiğini söylerler. Ama ne gariptir ki gelmiş geçmiş tüm ermiş insanlar; adları ister peygamber olsun ister *avtar*[100]; son derece sıkıntılarla dolu bir hayat geçirmişlerdir. Örnek olarak Hinduların ermiş atalarını ele alacak olursak Hz. Krişna ve Hz. *Ram Çandarın* hayatı musibetlerden başka bir

---

[99] Heyecan
[100] Hinduların peygamberler için kullandığı bir terim

şey değildi. Şimdi tenasüh teorisinin ışığında bunların bir önceki hayatlarında birer canavar olduğunu çıkartmak mümkün olacaktır. Oysa hangi aklı başında insan bunu kabul edebilir. Dünyanın ıslahı için canlarını feda edenlere kim rezil diyebilir? Aklıselim onlara değil, onların böyle olduğunu iddia eden meseleye rezil diyecektir.

9. Sonra bazı hayvanların dünyadan yok olduğunu görüyoruz. Tenasüh teorisine göre bazı günahların artık işlenmediği ortaya çıkar. Oysa günahların gitgide arttığını görüyoruz.
10. Hindulara göre ülkede yem azaldığı için ve ayrıca çok sayıda ineklerin kesilmesi neticesinde sayıları çok azalmıştır. Bunun suçlusu da devlettir derler. Oysa tenasüh teorisi doğruysa bu inekler bazı insanların günahları neticesinde bu dünyaya ceza olarak gönderilmişlerdi. Bu durumda insanların onları kesebiliyor olması zaten gariptir. Ama kesilebildiklerini varsaysak bile cezasını tam çekmemiş bir ineğin hemen bir kez daha inek olarak doğması gerekmez mi?[101] Kesilen her ineğin yanında hemen bir inek yavrusunun doğması gerekmez mi? Kesildikçe yavruların adedi çoğalmaz mı? Ama gerçek hayatta böyle bir şey olmuyor. Kesilen hiçbir hayvan geri gelmiyor; sadece yok oluyor.

Sözün özü tenasüh ne akla uygundur ne de doğanın kanununa. Bu akideyi kabul edenler eninde sonunda akla sığmayan şeyleri de kabul etmek zorunda kalıyorlar ve gören birisi için de üzülmekten başka çare kalmıyor. Budistlerin bir grubuna göre Buda çeşitli zamanlarda bu

---

[101] Çünkü Hindu akidesine göre daha cezası bitmemişti ki insanlar onu kestiler. Cezası daha eksik çekildiği için bir daha gelmesi şarttır.*

dünyaya gelmiştir. Dört defa Brahma olarak, yirmi defa *Ender*[102] olarak, bir defa tavşan olarak, seksenüç defa *Siniyasi*[103] olarak, ellisekiz defa kral olarak, yirmidört defa Brahman olarak, bir defa bir kumarbaz olarak, onsekiz defa maymun olarak, altı defa fil olarak, onbir defa ceylan olarak, bir defa köpek olarak, dört defa yılan olarak, altı defa fare olarak, bir defa kurbağa olarak, iki defa balık olarak, kırkbeş defa ağaç olarak, iki defa domuz ve iki defa da hırsız olarak dünyayı ziyaret ettiğine inanırlar. Bu inancın rezilliği ortadadır. Allah'a yaklaşmış tertemiz bir insan için böyle şeyler uydurmaya ancak tenasühe inanan birisi cesaret edebilir. Başka türlü bu mümkün değildir. Bu insanlara eğer "baban domuzdur" dersek parlarlar ama mukaddes bir zata domuz demekten utanmazlar.

Necatı elde ettikten sonra ameller biter mi?

Şimdi de necatı elde ettikten sonra amellerin gerekliliğini tartışalım. Bir hasta iyileşince ilacı bıraktığı gibi necatı bulduktan sonra amelleri de bırakmalı mıyız? Bu soru insanlığa ciddi zarar vermiştir. Hindulara göre necat elde edilirse amellere gerek kalmaz. Bu sebepten necatı bulmuş olan *Raşîler* için "ne yaparlarsa yapsınlar; onlar için artık ceza yoktur" derler. Bazı nadan Müslümanlar "şeriat başka şeydir, tarikat ise başka" derler. "Şeriata karışan amel de yapar ama tarikat seviyesine çıkınca artık amel gerekmez" derler.

Önce İslamiyet'in verdiği cevabı anlatayım, sonra aklın sunduğu çözümü de anlatacağım. Denilebilir ki İslamiyet'e göre necat bu dünyada mümkün olduğuna göre ameller

---

[102] Hindu tanrılardan birisi
[103] Ermiş bir Hindu bilgesi

neden devam etsin? Şeriat ve Tarikat terimleri bu tartışmanın neticesinde doğmuşlardır. Oysa Hz. Ayşe Peygamber Efendimize[sav] "Allah sizi her açıdan affetmiştir. Hal böyleyken siz neden geceleri kalkıp ayaklarınız şişene kadar namaz kılıyorsunuz?" diye sorunca o da "bu durumda ben neden şükreden bir kul olmayayım" diye cevap vermiştir. Bu gösteriyor ki amellerin gerekçesi sadece necatı bulmak değildir; şükretmek de önemli gerekçelerden biridir. Tüm insanların başı olan Peygamber Efendimiz[sav] amellerine devam etmişse biz nasıl bırakalım.

Allah'ın gerçeğini anlayamamış olmak:

Aslında bu soru üç konuyu anlayamamış olmaktan kaynaklanıyor. Birincisi: İnsanlar Allah'ın zatını anlayamamışlardır; O'nu sınırlı bir şey sanmışlardır. "İnsan bir gün O'nu tamamıyla çözmüş olur başka çabaya gerek kalmaz" sanırlar. Oysa O'na yaklaşmak irfan elde etmek demektir ve İlahi irfan hiç bitmeyen, sürekli artan bir şeydir. Peygamber Efendimiz'e[sav] bile öğretilen dua şöyleydi;

رَبِّ زِدْنِى عِلْمًا [104]

Yani *ya Rabbim ilmimi ve irfanımı artır*. Dünyanın sıradan bilimleri bile bitmek tükenmek bilmezken Allah'ın irfanı nasıl tükensin? Bir seferinde birisi bana gelip "eğer amaç nehrin öbür tarafına geçmekse karşı yakasına varınca gemiden inmemek mantıklı olur mu?" diye sordu. Ben akidesini bildiğim için amacını anladım. Kastetmek istediği şey şuydu; ameller gemi gibidirler, karşı yaka ise Allah'tır. O'nu elde edince artık gemide oturmaya devam etmenin ne

[104] Tâ hâ (20) sûresi, ayet 115

anlamı vardır. Ben de ona "eğer karşı yaka sonlu bir mesafedeyse varınca inmek mantıklı olacaktır ama sonsuz bir mesafedeyse yarı yolda geldi diye inmek intihar sayılır" deyince sustu; bir daha konuşmadı.

Eğer biz irfanı bitmek tükenmek bilmez bir zatın peşindeysek amelleri terk etmenin ne anlamı kalır. İnsan ruhuna ebedi hayat vermenin sırrı da budur ki buna rağmen Allah'ı tüketemesin, yüzde yüz anlayamasın. Ruha sonsuz hayat verip Allah ona "Benim irfanımı elde et" demiştir. Ancak bu yolculuğu hiç bitmeyince insan Allah'ın gerçekten onun sonsuzluğunu bile aşan bir sonsuzluk olduğunu anlayacaktır. Hâlihazırdaki ilmî böyle bir irfanı elde etmek için son derece yetersizdir.

Amellerin gerçeğini anlayamamış olmak

İkinci cehalet; böyle insanlar amellerin gerçeğini de anlamış değiller. Ameller sadece Allah'a yaklaşmak için değil, şükretmek için de vardırlar. Farz edelim ki birisi Allah'ın tüm irfanını elde etti. Bu durumda bile ameli bırakamaz çünkü şükretmemek günahtır ve sonsuz bir şey bahşedilen birisi sonsuza dek şükretmek zorundadır. Ayrıca bir öğretmen öğrencisine tüm bildiklerini aktarsa bile öğrenci yine öğrencidir; hep saygılı bir şekilde karşısında oturmak zorundadır.

Kendi gerçeğini anlayamamış olmak!

Üçüncü cehalet; bunu iddia eden insanlar kendi hakikatini de anlayamamışlardır. Yaratılan her şey her an taze gıdaya muhtaçtır. Kulluk yaparak belli bir noktaya varan insanın o seviyede durabilmek için bile yeni gıdalara ihtiyacı vardır.

Nasıl ki bedeni güçlü olan bir insan formunu korumak için bile olsa besin değeri yüksek olan gıdalar yiyorsa ermiş bir insan da seviyesini koruyabilmek için amele muhtaçtır. Sözün özü ibadet hiç bitmeyecektir. Ne bu dünyada ne de öbür dünyada. Tam tersine orada kulluk daha da abartılı olarak gösterilecektir. Tek farkı şudur ki bu dünyada insan bulunduğu seviyeden düşebiliyor ama orada hep yukarı çıkacaktır; hiç düşmeyecektir.